

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

EVLİ BİREYLERDE YAŞANAN ÇATIŞMA VE AFFETME DURUMLARININ
EVLİLİK DOYUMU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SEVİM GÜLGÜN

GAZİANTEP – 2019

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

EVLİ BİREYLERDE YAŞANAN ÇATIŞMA VE AFFETME DURUMLARININ
EVLİLİK DOYUMU İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
SEVİM GÜLGÜN

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. YAŞAR ÖZBAY

GAZİANTEP – 2019

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Evli Bireylerde Yaşanan Çatışma ve Affetme Durumlarının Evlilik Doyumu İle İlişkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 16/10/2019

Sevim GÜLGÜN

ÖNSÖZ

Tez süreci benim için hem öğretici hem de kendimi geliştirmemi sağlayan bir süreç oldu. Bu sürecin en başından beri ilgi ve desteğini benden bir an olsun esirgemeyen, hep daha iyisini yapabileceğime yönelik inancı ile motivasyonumu arttıran, bilgi ve tecrübeleriyle her zaman yanımda olduğunu hissettiren, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle tezimi bilimsel temeller ışığında şekillendirmemi sağlayan, kıymetli hocam, tez danışmanım **Prof. Dr. Yaşar Özbay'a**

Üniversiteye her geldiğimde beni sıcacık bir gülümseme ile karşılayan, bilgisine ve mütevazılığına hayran olduğum, hayatıma kattığı değerleri asla unutmayacağım değerli hocam **Prof. Dr. Şenel Büyüköztürk'e**

Tez jürimde yer alan ve yaptıkları öneriler ile tezime bilimsel katkı sağlayan **Dr. Öğr. Üyesi Gökçen Aydın'a** ve **Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Buğa'ya**

Aynı yolda omuz omuza yürüdüğümüz, kalbindeki sevgiyi ve güzelliği her daim hissettiğim, yüksek lisansın bana kazandırdığı canım ablam **Makbule Cevher Fincan'a**

Zorlu durumları hep eğlenceli birer anıya dönüştürmeyi başarabilen, tez sürecinde hep motivasyonumun artmasını sağlayan, yıllardır beraber büyüdüğümüz ve artık dosttan öte kardeşim olan **Caner Kalender'e** çok teşekkür ederim.

Topladığım verileri sabahlara kadar benimle beraber sisteme giren annem **Canan Gülgün'e**; ben uyumuyorum diye uyumayıp sürekli “ sana bir kahve yapayım mı ?” diyerek içtiğim en güzel kahveleri hazırlayan (içine sevgini kattığını biliyorum ☺) babam **Erol Gülgün'e**; bu süreçte neşe kaynağım olan abim **Ahmet Gülgün'e** ve kardeşim **Gürkan Gülgün'e** ne kadar teşekkür etsem az kalacak biliyorum. Attığım her adımda sevginizi ve güvenizi hissettim, bu süreçte asıl güç kaynağım olduğunuz, her gün “sana bu süreçte nasıl yardımcı olabiliriz ?” diyerek beni sürekli desteklemeye çalıştınız, bu sürecin her aşamasını benimle birlikte yaşadınız, emeklerinizi ödeyemem, iyi ki varsınız...

Ayrıca hayatımın çeşitli zamanlarında ve tez sürecimde desteklerini esirgemeyen, birçok konuda emeklerini unutamayacağım, isimlerini burada tek tek yazamasam da her zaman minnettar kalacağım değerli hocalarıma, sevgili arkadaşlarıma ve kıymetli tanıdıklarına teşekkürü ayrıca bir borç bilirim.

Gaziantep, 2019

Sevim GÜLGÜN

Canım aileme...

ÖZET

Bu çalışma eşler arası yaşanan çatışma ve algılanan affetme durumunun evlilik doyumu ile ilişkisini incelemektedir. Araştırma grubu 369 kadın ve 306 erkek olmak üzere toplamda 675 evli bireyden oluşmaktadır. Araştırmada katılımcıların evlilik ilişkisinden sağladıkları doyum düzeyini belirlemek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği, eşleri/partnerleri tarafından affedildiklerini hissetme durumlarını ölçmek amacı ile Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği, evlilikte yaşanan çatışmaların sıklığını ölçmek için Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği ve demografik bilgileri elde edilmek amacıyla Kişisel Bilgi Formu uygulanmıştır. Araştırmanın veri analizinde SPSS 22 istatistik programından yararlanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı arasındaki ilişkilerin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Evlilik doyumu ve affetme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, evlilik doyumu ile evlilikte çatışma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ve affetme ile evlilikte çatışma arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Sonuç bölümünde araştırma bulgularına yönelik önerilere detaylı olarak yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Affetme, Algılanan Affetme, Öznel Eş Affediciliği, Evlilik, Evlilik Doyumu, Evlilik Çatışması.

ABSTRACT

This study examines the relationship between spousal conflict and forgiveness with marriage satisfaction relation with marital satisfaction and forgiveness and conflict of spouses. The research group consisted of 369 female and 306 male with a total of 675 married individuals. In the study, in order to determine the satisfaction level of the participants from the marriage relationship, the Married Life Scale; to measure the feeling of forgiveness of the participants by their spouses / partners, Subjective Spouse / Partner Forgiveness Scale; to measure the frequency of the conflicts experienced during the marriage, Marriage Conflict Areas Determination Scale and to obtain the demographic information of the participants, Demographic Information Form were applied to participants. Data analysis was conducted via SPSS 22 statistical program. The results indicated that there was a significant relationship between marriage satisfaction, forgiveness and frequency of conflict in marriage. It was observed that there was a positive relationship between marriage satisfaction and forgiveness, a negative relationship between marriage satisfaction and conflict in marriage, and a negative relationship between forgiveness and conflict in marriage. Recommendations based on the research findings were presented in detail in the conclusion.

Key Words: Forgiveness, Subjective Spousal Forgiveness, Marriage, Marriage Satisfaction, Marriage Conflict.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖNSÖZ	i
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	ix
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.2.1. Alt Amaçları	3
1.3. Araştırmanın Varsayımları	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.5. Tanımlar.....	4
İKİNCİ BÖLÜM	5
KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
2.1. Affetme.....	5
2.1.1. Affetmeyi Açıklayan Modeller ve Yaklaşımlar	6
2.1.2. Evlilikte Suç ve Affetme	7
2.1.3. Affetmeyi Etkileyen Faktörler	8
2.2. Evlilik Doyumu	9
2.2.1. Evlilik.....	9
2.2.2. Evlilikte Uyum.....	9
2.2.3. Evlilikte Doyum.....	11
2.2.4. Evlilikte Doyumunu Açıklayan Modeller ve Yaklaşımlar.....	12
2.2.5. Evlilikte Doyumun Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi.....	14
2.3. Çatışma	14
2.3.1. Evlilik Çatışması	16
2.3.2. Evlilik Çatışmalarının Sebepleri.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	19
YÖNTEM	19
3.1. Araştırma Modeli.....	19

3.2. Araştırma Grubu	19
3.3. Veri Toplama Araçları	19
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	20
3.3.2. Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği	20
3.3.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği	20
3.3.4. Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği	21
3.4. İşlem Yolu	21
3.5. Verilerin Analizi.....	22
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	24
BULGULAR VE YORUM	24
4.1. Veri Setinin İncelenmesi	24
4.2. Korelasyonel İstatistikler	30
4.2.1. Evlilik Doymu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular	30
4.2.2. Evlilik Süresi, Evlilik Doymu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular.....	31
4.3. Cinsiyete göre Evlilik Doymu, Affetme ve Evlilik Çatışma Sıklığı Puanlarına İlişkin Bulgular	32
4.4. Yordayıcı İstatistikler	33
BEŞİNCİ BÖLÜM	35
TARTIŞMA	35
5.1. Cinsiyet Açısından Evlilik Doymu, Affetme ve Evlilik Çatışmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	35
5.2. Evlilik Süresi Açısından Evlilik Doymu, Affetme ve Evlilik Çatışmasına İlişkin Bulguların Tartışılması	37
ALTINCI BÖLÜM.....	40
SONUÇ VE ÖNERİLER	40
6.1. Sonuç	40
6.2. Öneriler.....	40
KAYNAKÇA	43
EKLER.....	57
Ek 1. Kişisel Bilgi Formu	57
Ek 2. Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği	58
Ek 3. Evlilik Yaşamı Ölçeği.....	62
Ek 4. Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği.....	64

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Cinsiyet, Yaş Aralığı ve Eğitim Durumuna Ait Frekans Tablosu	24
Tablo 2. Değişkenlere Ait Katılımcı Sayısı, Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri Tablosu	25
Tablo 3. Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri Tablosu	31
Tablo 4. Evlilik Süresi, Doyum, Affetme ve Çatışma Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri Tablosu	31
Tablo 5. Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Puanlarının Cinsiyete Göre t-testi Sonuçları Tablosu	32
Tablo 6. Evlilik Doyumunun Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonucu Tablosu	33

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Evlilik Doyumu Bağımlı Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.....	26
Şekil 2. Evlilik Doyumu Bağımlı Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.....	26
Şekil 3. Öznel Eş/Partner Affediciliği Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.....	27
Şekil 4. Öznel Eş/Partner Affediciliği Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.....	27
Şekil 5. Evlilikte Çatışma Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.....	28
Şekil 6. Evlilikte Çatışma Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.....	28
Şekil 7. Bağımlı Değişkene İlişkin Puanların Histogram Grafiği.....	29
Şekil 8. Bağımlı Değişkene İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.....	29

KISALTMALAR LİSTESİ

EVÇAL : Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği

EYÖ : Evlilik Yaşam Ölçeği

KBF : Kişisel Bilgi Formu

ÖEAÖ : Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği

SPSS : Statistical Package for Social Sciences (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırma ile ilgili tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Evlilik, kişilerin duygusal ve fiziksel olarak yakın olmalarını ve bu süreçte bu yakınlıktan olumlu anlamda beslenmelerini sağlayan aynı zamanda çeşitli ihtiyaçlarını karşılayarak (arkadaşlık, cinsellik, sosyallik vb.) bir arada tutan bir sistemdir (Çalışkan, 2017). Evlilik aynı zamanda farklı zevklere ve ilgilere sahip bireylerin aynı çatı altında belli amaçlar, arzular ve istekler doğrultusunda beraber yaşadıkları ve bu beraberlik süreci içerisinde ortak amaçlar oluşturdukları bir yapıdır (Meydancı, 2017). Evlilik kurumu, iki bireyin anlaşması ve bu anlaşma durumunu toplumsal onaylama ile resmileştirdikleri bir tür sözleşme ve dayanışma durumudur. Evliliğin ömür boyu sürmesi toplumda da arzu edilen bir olgudur.

Günümüzde hızla tüketilen ilişkiler gibi evliliklerde çoğu zaman sağlıklı yürümektedir. Tarihsel bir süreçte Türkiye’de ki aile yapısını incelediğimiz zaman 1980’li yılların ortalarına kadar yaklaşık %25’lik bir oranda bulunan aileler “geniş aile” şeklinde yaşarken 2000’li yılların sonuna yaklaştığımızda yaklaşık %12 gibi bir oranın geniş aile olarak yaşadığı görülmektedir. 2008 yılına doğru yaklaştığımızda ise geniş aile şeklinde yaşayan ailelerin oranı %8-9 gibi oranlara düşmüştür. Bu zaman dilimi içerisinde “dağılmış aile” oranı ise %40’tır (Çalışkan, 2017).

Aile yapısı içerisinde yaşanan bu değişimler beraberinde ekonomik, sosyal, düşünsel değişimleri getirmiştir. Yaşanan değişimler aile yapısını, aile sistemini ve toplumsal yaşam sisteminin de etkilenmesine neden olmuştur. Geniş aile yapısında yaşanan değişimler çekirdek aile yapısının oluşmasını zemin hazırlamıştır. 1978’li yıllarda “çocuksuz çekirdek aile” oranı %14-15’lik bir dilimdeyken 2011’li yıllara doğru %24-25’lik bir dilime ilerlemiştir. Bunun yanı sıra “çocuklu çekirdek aile” oranı 1978’de %54’lük bir dilimdeyken 2005’li yıllarda bu oranlar %24’e gerilemiştir (Turgut ve ark., 2014).

Aile yapısı ve sistemi içerisinde yaşanan değişimlerle beraber boşanma oranları da artmıştır. 2013 yılında yaşanan boşanma oranları bir yıl sonrasında yüzde %4.5 ilerlemiştir. İstatistiksel veriler boşanma durumlarının %39,6'sının kişilerin evlilik yaşamındaki ilk beş yıllık süreçte yaşandığını göstermektedir. Bu sonuçlardan hareketle tercihler doğrultusunda Türkiye'de var olan aile yapısının ya çocuksuz çekirdek aile yapısına ya da tek ebeveynli bir aile yapısına doğru şekillendiği görülmektedir (TUİK, 2015). Bu durumlar karşısında aile yapısının değiştiği görülse bile yapılan araştırmalar kişilerin psikolojik, sosyal vb. gelişiminde ailenin ve sağlıklı aile yapısının önemini vurgulamakta ve bireyleri en fazla mutlu eden (%73.3 oranda) kurumsal sistemin aile olduğunu belirtmektedir (TUİK, 2015).

Boşanma oranlarının artması evlilik ilişkilerini araştırmaya yönelik bir zemin hazırlamaktadır. İlgili literatür incelendiğinde evlilik sürecini olumlu ve olumsuz etkileyen dinamikler üzerinde aktif çalışmalar yürütüldüğü görülmektedir. Evlilik sürecinin sağlıklı olması kişiyi ve aileyi olumlu yönde etkilemektedir. Yapılan çalışmalara bakıldığında zaman evlilik doyumunun ise süreçte önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Evlilik doyumunu bireyin evliliğindeki arkadaşlık ve cinsel doyumunun yanı sıra evlilik ilişkisinin gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin genel algısıdır (Spainer ve Lewis, 1980). Evlilikte doyum, eşlerin evliliklerini sağlıklı ve mutlu sürdürebilmeleri için önemli bir konudur. Mutlu ve sağlıklı olmayan evliliklerin beraberinde boşanma durumuna neden olabileceği ve bu süreçten sadece eşlerin değil çocukların da olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Üncü, 2007). Bu gerekçelerden kaynaklı evlilik doyumunu üzerinde durulması gereken önemli bir kavramdır.

Evlilik yaşamında karşımıza çıkan diğer bir durum olan çatışmalar, ilişkide kaygıya ve gerginliğe neden olabilmektedir (Özgüven, 2004). Evlilik ilişkisinde yaşanan çatışmanın ve bu çatışma ile nasıl başa çıkılacağı evlilik doyumunu etkileyen önemli değişkenlerden biri olduğu ve evlilikte yaşanan çatışmanın sıklığının, yaygınlığının aynı zamanda oluşturduğu gerginlik düzeyinin evlilikten sağlanan doyum ile ilişkili olduğu bilinmektedir (Tezer, 1986 ve Hatipoğlu, 1993). Evlilik yaşamında çatışmaların yoğun bir biçimde olması ve bu çatışmalara etkili çözümlerin geliştirilememesi ve üretilememesi durumunda evlilik ilişkisi bozulabilmekte, evlilik doyumunu azalmakta ve boşanma durumu ortaya çıkabilmektedir (Güven ve Sevim, 2007).

Evlilik doyumunu ve evlilikte çatışma durumu ile yapılan çalışmalarda son zamanlarda affetme kavramı da bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Affetme durumunun evlilik ilişkisinde olumlu etkilere sahip olduğu, evlilik kalitesini arttırarak ilişkilerin daha uzun süre

devam etmesine ve sağlıklı şekilde ilişkilerin sürdürülmesini yönelik etkilerinin mevcut olduğu belirtilmiştir (Fincham, Paleari ve Regelia, 2002). Fenell (1993) ise çiftlerin uzun süre ilişkilerini yürütebilmelerinde affetme ve affedilmeye açık olma durumlarının olduğunu açıklamıştır.

Boşanma durumlarının artması ile evlilik sürecini korumaya yönelik durumların araştırması önemli bir konu haline gelmiştir. Evlilik sürecini korumada evlilik doyumu önemli bir kavramdır. Bu noktada ise evlilik doyumunu etkileyen faktörleri incelemek gerekmektedir. Evlilik süreci içerisinde yaşanan affetme ve çatışma durumlarının ise evlilik doyumu ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırma ile evlilik durumu içerisinde yaşanan evlilik doyumunun affetme ve çatışma durumu ile ilişkisi incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, evli bireylerde eşler arası yaşanan evlilik çatışması ve affetme durumlarının evlilik doyumu ile ilişkisini incelemektir. Araştırmanın bir diğer amacı ise evli bireyler arasında yaşanan çatışma ve affetme durumlarının evlilik doyumunu anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığına bakmaktır.

1.2.1. Alt Amaçları

1. Evli çiftler arasında yaşanan çatışma, affetme ve evlilik doyumu puanları evlilik süresine göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermekte midir?
2. Evli çiftler arasında yaşanan çatışma, affetme ve evlilik doyumu puanları cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık göstermekte midir?

1.3. Araştırmanın Varsayımları

1. Bu çalışmada kullanılan Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği, Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu'nun katılımcılar tarafından içten ve samimi bir şekilde yanıtlandığı varsayılmıştır.

2. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları yapılmış, verilere ulaşmada yeterli geçerlilik ve güvenirlikte olduğu varsayılmıştır.

3. Araştırma yapılan grubun evreni temsil edici nitelikte olduğu varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma evli bireylerle sınırlıdır.

2. Bu araştırmada toplanan veriler Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği, Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği ve Evlilik Yaşamı Ölçeği ile sınırlı olup araştırma bulguları genellemez.

1.5. Tanımlar

Evlilik Doyumu: Eşler arasındaki var olan ilişkinin kalitesi, uyumu ve ilişkilerinde hissettikleri mutluluk durumudur (Heyman, Sayers ve Bellack, 1994).

Affetme: Bireyin başka kişilerden kaynaklı yaşadığı olumsuz olaylar ve durumlar karşısında yaşadığı mağduriyetinden kaynaklı doğan haktan kendi özgür iradesi ile vazgeçmesi ve bu vazgeçiş aşamasında karşı taraftaki kişiye olumsuz duygular yerine olumlu duygular beslemesidir (Enright , 1996).

Öznel Eş Affediciliği: Bireyin başkalarıyla, özellikle yakın ilişkilerde yaşanabilecek potansiyel çatışmalara bağlı olarak ortaya çıkan incinme durumlarının yarattığı öfke, intikam alma düşüncesi, kin gibi olumsuz duyguların yerine kendisini olumlu yönde geliştirebilecek şefkat merhamet gibi duyguları koymasının sonucunda hatalı tarafın (eş/partner gibi) ne kadar affettiğine ilişkin duygu ve düşünceleridir (Eker, 2019).

Çatışma: Kişinin duygu ve davranışlarının bir başka kişinin duygu ve davranışlarından kaynaklı engellenmesi sonucu kişiler arasında yaşanan durumdur (Peterson, 1983).

Evlilik Çatışması: Evlilik durumu içerisinde eşlerden birinin diğerinin durumuna karışması sonucu ortaya çıkan kişiler arası bir durumdur (Hatipoğlu, 1993).

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Affetme

Affedicilik kavramı tanımlanırken bilişsel, duygusal, davranışsal ve psikolojik durumlar dikkate alınmaktadır. Affedicilik hem bir sanat hem de bir bilimdir (Toussaint, Worthington, ve Williams 2015). Genelde kabul görülen affetme tanımına göre birey affetme durumu karşısında olumsuz duygulardan ve davranışlardan (nefret, intikam, kin vb.) vazgeçerek olumlu duyguları ve davranışları (yardımseverlik, şefkat vb.) tercih eder (North, 1987).

McCullough ve arkadaşları (2000) affetme durumu karşısında kişinin “kişiler arası motivasyonunun sosyal olarak olumlu yönde değiştiğini, daha yardımsever olduğunu ve daha az kindar ve çekingen” olduğunu belirtmişlerdir. Kişiler arası yaşanan ilişkilerde bireyin haksızlığa uğradığını düşündüğü kişiye karşı “misilleme yapma ve yabancılaşma motivasyonu azalırken, uzlaşma motivasyonu artar” denmektedir (Aydın, 2017). Affedicilik tanımlamalarında ortak nokta empati yeteneği ile daha pozitif ilişki ağı kurulmaya çalışmasıdır denilebilir. Affetme konusu giderek farklı boyutlarda üzerinde çalışan bir konu haline gelmiştir. Bu duruma bağlı olarak affetmenin farklı dinamikler ile ilişkisi incelenmeye başlanmıştır.

Affetme kavramı literatürde karşılaştığımız bazı kavramlarla karıştırılmaktadır. Literatürü incelediğimizde karşımıza çıkan af kavramı kanun düzeyinde gerçekleşen bir durumdur (Horsbrugh, 1974). Bir başka ifade ile yasal durumlar karşısında yaşanan af durumu bir affetme şekli değil cezaların ortadan kalkışıdır (Aydın, 2017). Karıştırılan diğer bir kavram kendini toparlamadır. Unutmak kavramının ise affetme kavramı ile benzer olduğu düşünülür fakat affetme durumunda duyguların unutulması değil var olan olumsuz duyguları olumlu duygular ile değişimi vardır (Enright, Freedman ve Rique, 1998). Kişinin olaylar ve durumlar karşısında kendini toparlaması ise yine affetme gibi algılanabilir fakat zamanla kişinin olumsuz duygularının azalması sonucu kendini iyi hissetmesi affetme anlamına gelmemektedir (Horsbrugh, 1974).

Yaşanan uzlaşma durumu, olayları ve durumları mazur görmek affetme ve affetme durumunun parçası değil ancak affetmenin sonucunda yaşanan durumlar olabilirler (Denham,

Neal, Wilson, Pickering ve Boyatzis, 2005). Bir kişiyi affedebilir aynı zamanda adaletin tecelli etmesi istenebilir. Uzlaşma affetme kavramından kesinlikle farklıdır. Uzlaşmayı “karşılıklı güven artırıcı davranışlarda bulunarak kişiler arası ilişkilerde güvenin tekrar bina edilmesi” olarak tanımlanır (Aydın, 2017).

Affetmek sahte affedicilikten de ayrılmıştır. Kişinin kendi zihinsel sürecinde gerçekleşen ve kişinin sadece affetmeyi zihinsel kabulleniş olarak gördüğü süreç sahte affetmedir. Sahte affetme durumu karşısında birey karşı tarafı affettiğini dile getirirse bile sürekli yaşanan olay ve durum ile karşı tarafa psikolojik baskı oluşturarak sürekli yaşanılanları hatırlatma ve olayı tekrar tekrar dile getirerek suçlama durumunda bulunmaktadır (Cunningham, 1985). Bu durumun beraberinde getirdiği süreçte aslında gerçekten affetme süreci ile yüzleşmekten kaçınmak vardır. Kişi gerçekten affetme durumunun yarattığı duygu ve davranışlar yerine toplumsal rollere uygun davranır (Enright ve Coyle, 1998; McCullough ve Worthington, 1994).

2.1.1. Affetmeyi Açıklayan Modeller ve Yaklaşımlar

Affetme, din ve psikoloji alanında geniş bir tanımlama alanı bulmaktadır. Dini, felsefi alanda affetme kavramı tanrısal bir nitelik taşımaktadır (Kozan, Kesici ve Baloğlu, 2017). Psikolojide affetme ve affedicilik yaklaşımı yeni yeni gelişmektedir. Negatif duyguların yerini pozitif duyguların alması olarak nitelendirilebilir. Affetme kavramının yaşanan ikili ilişkiler ve bireysel anlamda iyileştirici etkilerinin görülmesi ile birlikte affetmeyi temele alan modeller ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.

Enright Affetme Süreç Modeli, mağduriyet durumu yaşamış ve incinmiş bireyleri, yaşadıkları olumsuz duygulardan kurtararak daha olumlu duygularla hayatlarını devam ettirmeyi yardımcı olabilmektedir. Dört evreden oluşan (ortaya çıkarma evresi, karar verme evresi, çalışma evresi, derinleşme evresi) model farklı terapi modelleri ile beraber kullanılabilir (Aydın, 2017). Affedicilik kavramı uzun yıllar din ve ahlak üzerine geliştirilen bir kavram olmuştur. Psikoloji bilimi affedicilik kavramından dini atıflardan dolayı uzak durmuştur. Oysa gelişim süreci içinde kavram psikoterapilerde kullanılan bir çözüm modeli olarak gelişmiştir.

Hargrave Affetme Modeli, affetmenin ilişkisel boyutuna odaklanarak bozulan ilişkide güvenin yeniden oluşması olarak affetmeyi tanımlamıştır (Topbaşoğlu, 2016). Affetmeyi kişinin hem kendine hem de çevresine zarar veren negatif duygulardan kaçınması olarak konuya kavramsal açıdan yaklaşmışlardır (Uzun, Ferrari, ve LeBlanc, 2018).

Affetme Piramit Modeli, bir müdahale yöntemi olarak önerilmiştir (Worthington, 1998). Model korku temelinde açıklanmış ve korku durumunun affetmeme sürecini neden olduğunu belirtmiştir. Bu model affetmenin üç önemli bileşeni olduğu belirtilir. Bu birleşenler; alçakgönüllü bir tutum sergileme, empatik davranma ve affetme durumu karşısında affedilen kişiye affedildiğini sözel bir şekilde ifade etme. Worthington geliştirdiği modelde piramidin en alt basamağında acının anımsanmasını almakta, empati kurmayı açıklamakta, üçüncü aşamada affedildikleri zamanları anımsayarak o dönem hissettiklerini açıklamaktadırlar, sonrasında affetmeyi dile getirmesi ve son aşamada da bu süreci sürdürmesi söz konusudur (Gündüz, 2014).

Sosyal Psikolojik Belirleyici Modelde, affetmeyi etkileyen etkenler üzerinde durulmuştur. Yaşanan olay ve durum karşısında kişiler mağdur bir durumda olabilir ve bu süreçte incinir. İncinen kişi bu süreçte ya karşı taraftan kaçınır ya da yaşanan durum ve olaylardan kaynaklı öcünü almak ister. Kişinin bu iki tepkisinin ve davranışının azalması affetmekle ilişkilendirilmiştir. Affetme durumuna bağlı olarak kişinin karşı taraftan öcünü alma ve iletişim kurmama durumları azalır böylece karşı tarafa daha olumlu duygularla yaklaşarak daha sağlıklı bir iletişim kurmaya çalışır (Gündüz, 2014).

2.1.2. Evlilikte Suç ve Affetme

Evlilik toplumun kabul gördüğü bir yapıdır. Hukuksal bir dayanağı vardır. Duygu durum ilişkilerinin kanun önünde beyan edilmesidir. Evlilik bu beyan sırasında dahi bir memur tarafından karşılıklı saygı ve sevginin ömür boyu sürmesi dileğiyle başlar. Toplum bu evlilikte ilk beklentisini bu beyan ile açıklamıştır. Toplumun sağlıklı gelişimi ve sürdürülebilir bir huzur seviyesinde ilerlemesi dahi bir beklentidir (Fidanoğlu, 2007).

Evlilik süreci içerisinde pek çok etkene bağlı olarak bir takım problemler yaşanabilmektedir. Evlilik yaşı, evlilik türü, cinsiyetler, yaş, gelenek ve görenekler, bir arada yaşamının gerektirdiği sorumluluklar, ekonomik nedenler, çocuk olup olmaması veya çocuk

sayısı evlilik kurumunu kimi durumlarda zedelenmesine sebep etkenlerden olabilmektedir (Temelli, 2018). Zaman içinde ortaya çıkan bir takım sıkıntılı durumların çiftlerin birbirinden uzaklaşmasına sebep olmaktadır.

Saygı ve sevginin ötesinde evlilik ilişkisinde sadakat beklentisi vardır. Çiftlerin çatışması, birbirine karşı anlayış ve sevginin azalması ile birlikte cinsiyet ayrımı olmaksızın çiftler arasında evlilikte suç olarak atfedilebilecek ilk durum “aldatmadır”(Aydın, 2017). Aldatmak duygusal da olabilir cinsel bir doyum içinde olabilir. Aldatma duygusunun fiziksel durumun ötesinde duygusal ve hislerle ilişkili yönü kimilerine göre daha büyük suç teşkil edebilir. Evli çiftler arasında başka bir suç ise evlilik kurumu içinde çiftler arasında yaşanan kavgalar, tartışmalar, aşağılamalar ve en kötüsü de şiddettir (Canel, 2007).

Affetme olgusu ikili ilişkinin devamı isteniyor ise bir şekilde kabul edilebilmektedir. Bireyin hayatında yaşadığı olumsuz durumların hepsi affetmeyi gerektirmeyebilir; ancak olumsuz durumların evlilik birliği içerisinde yaşanıyor olması ve bu durumun bireyin evlilik ilişkilerine, eşine ve kendisine olan temel inancın bozulmasına neden olması, affetme sürecini etkileyen önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir. Kültürümüzde affetme olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle affetme durumu gerçekleştiğinde kişinin çevresinden aldığı olumlu geri bildirimler kişinin olumlu duygular hissetmesine ve motive olmasına neden olmaktadır. Affetme ve cinsiyet ilişkisi bağlamında affetme eğilimine yatkın olan daha çok kadınlardır (Meydancı, 2017).

2.1.3. Affetmeyi Etkileyen Faktörler

Affetme, affedicilik, affedilme durumu karşılıklı ilişkilerde her bir birey için ayrı bir pozitif duygu durumu yaratmaktadır. Ancak bu durum uzlaşma kültürü ile karıştırılmamalıdır. Uzlaşmada karşılık bir anlaşma birliğine varılır ve yapılanın sebebi açıklanır aynı zamanda yapan, suç işleyen kişinin de iş, oluş, duygu-durum sürecinde neyi neden yaptığı açıklanır.

Affetme olgusuna etki eden toplumsal ve direk kişiye bağlı benlik duyguları vardır. Maddeler halinde affedici olmanın ve affetmenin etkilendiği faktörler belirlenebilir; kişinin kendine duyduğu güven, cinsiyet olgusu, evlilik şekli, modern evlilik ya da geleneksel bir evlilik olup olmadığı, yaş, çocukların varlığı, çocuk sayısı, din felsefine bakış, ihlali

gerçekleştiren kişinin tutumu, ilişkiye bağlı nedenler, kişilik özellikleri, kültür ve toplumsal etkiler (Aydın, 2017).

2.2. Evlilik Doyumu

2.2.1. Evlilik

Evlilik, toplum tarafından kabul edilen önemli bir yaşam şeklidir. Bu yaşam şekli ile toplumun belirlediği şartlarda bir aile kurulur ve bu aile doğan çocukları ile birlikte toplumda yeni bir neslin oluşmasını sağlar. Evlilik kişilerin psikolojik, zihinsel ve bedensel iyi oluşlarını destekler (Kasapoğlu, Kutlu ve Durmuş, 2017). Evlilik devlet ve hukuk karşısında iki kişinin birlikteliğini beyan etmesidir. Aynı zamanda evlilik “kişilerin aynı evde yaşamak, neslin devamı için çocuk yapmak ve ortak yaşantılar paylaşmak gibi amaçlarla yaptıkları bir tür sözleşme” olarak kabul edilir (Özgüven, 2014). Genel tanımı ile ifade edilecek olursa evlilik; iki kişinin yaşadığı ilişkide devlete hak ve yetki veren, kişileri hukuksal çerçevede ile bir araya getiren ve doğan çocuklara toplumsal statü kazandıran bir ilişki şekli olarak tanımlanmaktadır (Karaoğlu, 2019).

Karar verip bir arada yaşamı seçen iki kişi yaptığı sözleşme ile birlikte aslında toplumsal bir rol edinmeyi de kabul etmiş olurlar. Evliliğin geleneksel ve modern şekillerinin hepsinde var olan resmi nikah toplumla bireyler arasında bir bağ kurma yöntemi olarak düşünülebilir (Kaya, 2017). Bu durum kişilere bir misyon yüklemektedir. Evliliğin kişilerin hayatları boyunca sürdürülmesi arzu edilen bir eylemdir (Tezcan, 2000). Ancak şunu kabul etmek gerekir ki iki farklı hayatı sürekli paylaşılan bir ortamda bir arada yaşamayı kabul ettiği gerçeği bireylerin bireysellik kimliğini yok saymak anlamı taşıyabilir. Evliliğe bakışta cinsiyet rolleri, süreç içerisinde beklentilerin ve arzuların değişmesi, kimi zaman çatışmalar evlilikte sadakati etkileyen bir takım nedenlerdir (Nazlı, 2000).

2.2.2. Evlilikte Uyum

Ülkemizde anayasal düzlemde tanımlanmış olan ve genel kabul gören evlilik türü bir kadın ve bir erkeğin evlenmesidir (Temelli, 2018). Bir erkeğin bir erkekle ve bir kadının bir kadınla (eşcinsel) olan evliliği yasal düzlemde ülkemiz anayasasına göre uygun değildir.

Dünya’da bazı ülkelerde bu hak olarak bireylere verilmiştir ve cinsel tercih sorgulaması yapılmaz.

Evliliğin kendi öznel yapısında beklentiler iki cinsiyet içinde aynıdır. Karşılıklı sevgi, saygı ve sadakat. Aile araştırmalarında en önemli konular eşler arası uyum, cinsiyete bağlı olarak beklentiler, evlilikte doyum ve buna bağlı olarak evliliğin devamlılığı ve sürdürülebilirliğidir (Kaya, 2017).

Evlilik kavramı bazı geleneksel toplumlarda cinsiyetler arasında farklı bakış ve beklenti kalıpları doğurması kaçınılmazdır. Toplumsal roller erkeklerin ve kadınların duygularını farklı şekilde ifade etme noktasında etkilidir. Toplum erkeklerin duygularını açık şekilde yaşamalarını, duygularını kolaylıkla dile getirmelerini desteklemez. Kadınların duygularını daha açık şekilde ifade etmesi toplum tarafından daha kabul görülen bir durumdur. Bu etkiler kadınların ve erkeklerin duygu paylaşımı noktasında iletişim sıkıntısı yaşamalarına sebep olabilir (Çalışkan, 2017). Çiftler yaşanan durum karşısında aile içerisinde yaşadıkları olumlu olumsuz bütün duyguları birbirine ifade ederken zorlanabilirler. Duygu paylaşımının ise gerektiği şekilde ifade edilmemesi aile içerisinde kapalı bir iletişim kurulmasını sebep olabilir. Bu durum karşısında problem yaşayan eşler sorunlarına çözüm üretmekte zorlanabilir ve genel bir iletişimsizlik durumu yaşayabilir. Aile hayatını olumsuz etkileyebileceği düşünülen sorunun temelinde aslında iletişimsizliktir vardır (Çalışkan, 2017). Geleneksel değerlere bağlı toplumlarda kadın erkek arası ilişki tarzı da farklıdır (Şendil, 1992).

Gelişmiş toplumlarda kadına yüklenen toplumsal rollerin değişmesi evlilik ilişkilerini ve biçimlerini etkilemiştir. Evlilikte yaşanan değişimler genel olarak aile yapısı üzerinde de değişim yaşanmasına neden olmuştur (Turgut ve ark., 2014). Evlilik yaşantısı kişilerin iyilik durumlarını olumlu yönde etkileyen önemli bir tecrübe olarak görülmekte olup, evli kişilerin psikolojik, ruhsal, sosyal, ekonomik durumlarının evli olmayan kişilere göre daha iyi durumda olduğu belirtilmektedir (Curun ve Çapkın, 2014). Evlilik yaşamının bozulmasının ya da çatışmaların yaşanmasının, öncelikle bireyleri etkileyeceği sonrasında ise genel sistem yolu ile aile yapısını ve toplumu olumsuz etkileyeceği varsayılır.

Literatürü incelediğimiz zaman eşler arası uyum, doyum kavramı önemli bir yer tutmaktadır. Bu kavramı çalışmalarda genellikle evlilik kalitesi, evlilikte hissedilen mutluluk ve evlilikten alınan tatmin duygularıyla ilişkilendirmişlerdir (Fışıloğlu, 2001; Fışıloğlu ve

Lorenzetti, 1994). Evlilik farklı boyutları olan bir kavramdır, evlilikte mutluluk, evlilikten duyulan tatmin, doyum ile ilişkilidir. Eşler yaşantıları sürecinde birbirlerine uygun olarak hareket ettiklerinden zamanla benzeşmeler olacaktır. Uyumun sağlanamadığı süreç eşler arası çatışma kavramını doğurmaktadır.

Batı toplumlarında bireysellik daha öznel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır bu nedenle evlilik aşkı, yakınlığı temsil etmektedir (Hortaçsu, 1999). Yaşanılan toplumun etkisi, gelenekleri ve yapısı itibari ile evlilik yapısı ve evlenme şekilleri değişiklik gösterebilmektedir. Türkiye gibi farklı gelenek, görenek ve değer sistemi olan toplumlarda farklı evlilik şekilleri görülmektedir. Kişiler kendi istedikleri kişilerle anlaşarak evlenirken bazen de görücü usulü bir evlilik yapabilirler (Fox, 1975; Hortaçsu, 1999; Fıfıloğlu, 2001; Ayan, Beder-Şen, Ünal ve Yurtkuran, 2001). Evlenme şekilleri nasıl olursa olsun toplum erkek ve kadına evlilik yoluyla çeşitli roller ve sorumluluklar yükler. Genellikle geleneksel toplumlarda ise ev işleri, çocuk sorumluluğu kadına verilmekte olup eşlerine daha bağımlı bir ilişki oluşturdukları gözlemlenmektedir. Erkekler ise daha çok evi geçindirmek gibi temelde ekonomiye dayalı roller ve sorumluluklar verilmektedir.

Kişilerin evlilik yaşamı içerisinde uyumlu bir iletişim ve yaşam durumu çiftlerin evlilik yaşamında hissetleri mutluluk ve doyum düzeylerinde önemli rol oynar. Mutluluk ve doyum içeren evlilikler kişiyi psikolojik anlamda iyileştirmekte ve psikolojik sağlık durumlarını arttırmaktadır. Evlilik yapısı içerisinde uyum bozulmaya başladığı zaman ise tam tersi durumlarla karşılaşılabilir. Uyumun bozulması çiftler arasında yaşanan krizi tetikleyerek mutsuz evlilik tablolarıyla karşılaşmamıza neden olur. Yaşanan mutsuzluklar hem kişiler üzerinde hem de çocuklar üzerinde travmatik etkiler bırakabilmektedir.

2.2.3. Evlilikte Doyum

İnsan sosyal bir varlıktır. İnsan yaşamı kurduğu ilişkilerle şekillenir. Kurulan bu ilişkilerin bir kısmı uzun süreli ve ortak yaşamı gerektirir. Duygu ve düşüncelerin paylaşıldığı, ortak fikirlerin üretildiği, ortak arzu ve isteklerin karşılandığı romantik ilişki tarzı da sosyalleşme sürecinin bir parçasıdır. Romantik ilişkilerde önemli üç özellik, bağlanma, tutku ve yakınlıktır. Özellikle romantik ilişkilerde çiftlerin bir ilişki doyumuna erişmesi beklenen bir arzudur. Duygu, düşünce, sadakat, bağlılık, cinsel doyum ilişkilerdeki tatmini ve devamlılığı sağlar (Curun ve Çapkın, 2014).

Evlilik araştırmalarının üzerinde durulan önemli konulardan biri de “evlilikte doyum” kavramıdır. Evlilik doyumunu kişilerin evlilik yaşamı içerisinde ihtiyaçlarını, gereksinimlerini, beklentilerini ne düzeyde karşıladığına yönelik algısıdır (Tezer, 1996). Yapılan alışmalar incelendiği zaman kadınların ve erkeklerin, evliliklerinden sağladığı doyum düzeyleri farklılık göstermektedir. Genel olarak erkeklerin evliliklerinden sağladıkları doyum düzeyi daha yüksekken kadınların evliliklerinden aldıkları doyum daha azdır. Bu durum bize kadınların ve erkeklerin Kadın ve erkeklerin evlilikten sağladıkları doyumun farklı değişkenlerden etkilendiği grlmektedir. Sosyo-ekonomik durumun, yaşın, ocuk sahibi olup olmama durumunun, sosyal çevrenin kadın ve erkekler üzerinde farklı etkilere neden olduğu bulunmuştur (Temelli, 2018).

Sanayileşme süreci evlilik olgusunun yapısını da değiştirmiştir. Değişen yapı içerisinde evlilik yapısını korumak ve evlikte uyum ve doyum sağlayabilmek evlilik sisteminin ve aile yapısının korunması için önemlidir (elik ve Yazgan İnanç, 2009). Evlilik doyumunu bu anlamda iyi bir iletişimi, ailenin kutsallığını, sosyolojik ve psikolojik değişkenleri birbiri içinde ayrılmaz bir bütün olarak irdelemek durumundadır. Toplumsal cinsiyet rolleri, iş doyumunu, cinsel doyum, eşlerin tutum ve davranışları, birlikte geçirilen zaman, demografik değişkenler, dine bağlılık, benlik algısı, yaşam doyumunu, sosyo-ekonomik düzey evlilik doyumunu kavramı içinde birbirinden ayrı ve bir bütün içinde düşünülüp incelenir (Buluş ve Bağcı, 2016)

2.2.4. Evlilikte Doyumunu Açıklayan Modeller ve Yaklaşımlar

Evlilik doyumunu açıklayan modellerden yatırım modeli, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler için karşılaştırma düzeyini temele alan karşılıklı bağımlılık kuramı üzerinden şekillenmiştir. Bunların dışında ilişkiye yatırım da modelin önemli kavramlarındandır. İlişki Yatırım Modeline göre; ilişkiyi sürdürme kararını açıklayan  belirleyici bulunmaktadır; ilişki doyumunu, seçenekler için karşılaştırma düzeyi, yatırım miktarı (İlhan ve ark., 2017).

Bowlby’ın Bağlanma kuramı, ilk çocukluk döneminde ebeveyn figürü ile kişinin kurduğu bağlanma şeklinin evlilik yapısı içerisinde eş ile kurduğu bağlanma durumuna benzer bir yapıda olduğunu açıklar. Çocukluk döneminde kurulan bağın ilerde kurulacak başka kişilerle ilişkilerde bir model olarak işlev göreceğini açıklanır. Aslında bebeklikten kalan bağlanma durumunun yetişkinlikte bir rehber rol üstleneceği düşünülmektedir (Lee, Kesebir ve Pillutla, 2016). Kişinin evlilik ilişkisini anlamak için bebeklik döneminde ebeveynleri ile

kurduğu bağlanma stili ve bağlanma şeklinin yansımaları önemli bilgiler içermektedir. Bu bilgileri kişinin evlilik yapısı içerisinde aramanın mümkün olacağından bahsedilmektedir (Simpson, Rholes ve Campbell, 2003).

Problem çözme modeli; eşlerin evlilik süreci içerisinde yaşadıkları problemlerinin kaynağını eşlerine yüklemeleri ile problemlerin çözülmeyeceğini aksine bu durumda evlilik sürecini olumsuz etkileyecek davranışların ortaya çıkacağını ve bu problemlerin çözülmezse durumun aile yapısına zarar verebilecek durumu gelmesinden bahseder. Zarar gören evlilikte doyumun ve mutluluğun düşeceği belirtilerek daha çok problemlerin çözülmesine odaklanır (Curun, 2006).

Öğrenme kuramı, bireylerin yaşantıları ve deneyimleri sonucu elde ettiği öğrenmelerin, bundan sonra yaşamı içerisinde sergileyeceği davranışları belirleyeceğini açıklar. Bu davranışları nerede ve ne zaman kullanacağı davranışları sonucu elde ettiği ödül ve cezalarla ilgilidir (Yeşilyaprak, 1988). Öğrenme kuramının temelinde davranışsal ve bilişsel yaklaşımlar vardır, davranışlar gözlemlenebilir ve gözlemlenebilir davranışların etkileri, nasıl işlediği, nasıl yorumlandığı bilimsel olarak açıklanır (Yeşilyaprak, 1990). Evliliklerde davranışlar, davranış şekilleri, ilişkinin sürdürülebilirliği ve boşanmalar durumunda yaşanabilecek olumsuzluklar gözlenen durumlardır.

Yükleme kuramı, insanın çevresini kontrol edebilmesi için diğer insanların nasıl davranacağını önceden öngörmesi gerekir. Kurama göre bu öngörme, yorumlama ihtiyacı insanlarda sağduyuyu ortaya çıkarmıştır. İnsan, çevresinde olup bitenleri iki durumundan birisine yükler. Bu temel nedenler içsel ve dışsal nedenlerdir. İçsel nedenlerin temelinde bireysel özellikler, yetenekler ve tutumlar gibi bireyin kendisinden kaynaklanan ve bireyin kontrolü altında olan özellikler vardır. Dışsal nedenlerin temelinde ise bireyin kontrolünün dışında gelişen faktörler (gelenek-görenek, şans vb.) yer almaktadır (Curun, 2006).

Sosyal mübadele kuramı kişilerin ilişki içerisinde yaşadıkları ödül bedel durumunu temele alır. Kişiler genelde daha fazla ödüle ulaşacakları ama sonucunda daha az bedel ödeyecekleri ilişkiler kurmaya eğilimlidirler. İlişkilerde ödül kavramı genelde doyum ve tatmin ile açıklanırken, bedel kişinin engellendiği durumlar ve süreçler ile açıklanmaktadır (Thibaut ve Kelley, 1959; Hovardaoğlu, 1996).

Sevginin evrimi kuramına göre ikili ilişkilerin temelinde üç davranış durumu vardır. Bu davranışlardan ilki eşe karşı yaşanan bağlanma davranışıdır. Bunun temelinde aslında bir tür korunma ihtiyacı vardır. Kişilerin ilk korunma ihtiyacı ebeveynleri tarafından karşılandığı için kişi eş seçiminde ebeveynlerine benzeyen bireyleri tercih eder. Diğer davranış durumu ise eşlerin birbirlerini koruma ihtiyacı hissetmesidir. Son olarak var olan durum ise cinsel ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçların varlığı zamanla sevginin varlığı getirmektedir (Burhanoğlu, 2016).

2.2.5. Evlilikte Doyumun Çeşitli Değişkenlerle İlişkisi

Evlilik, evlilikte uyum, evlilikte çatışma, evlilikte doyum pek çok bireysel ve toplumsal etkenden etkilenmektedir (Çelik ve Yazgan İnanç, 2009). Geliştirilen analizler, ölçekler sürecin içinde tek bir değişkenin olmadığını göstergesidir. Cinsiyet rolleri, cinsiyetler içinde ayrı ayrı demografik yapıları, yaş, mesleki durum, eğitim durumu her iki cinsiyette de farklı sonuçlara götürebilir (Şendil ve Kızıldağ, 2003). Dine yakınlık, örf-adetler, gelenek ve görenekler, iletişim, ekonomik durum, sosyal yapı, ortak akıl ve hedefler hepsi evlilik doyumunda etkin bir faktördür. Çocuk sayısı, çocuğun varlığı ve yokluğu, eşlerin ilişki sırasında kendini yetersiz hissetmesi de önemli etken faktörlerdir (Yılmaz, 2001). Okur-yazarlık, öz yeterlilik, ailenin kutsallığı bilinci özellikle bizler gibi toplumsal değerlerin daha baskın olduğu yapılarda önemlidir (Yalçın, 2014).

Evlilik yapısı içerisinde mutluluğun artması ve beraberinde gelen çatışma durumunun azalmasıyla birlikte gelen evlilik doyumunu, güzel ve mutluluk verici durumlardan ve gerilime sebep olan birçok boyuttan şekillenmektedir. Evlilik doyumunu, eşlerin çevresel ve kişisel boyutlardan elde ettiği psikolojik doyum ve tatmin ile ilişkilidir (Buluş ve Bağcı, 2016).

Artan boşanma oranlarıyla birlikte, evliliklerinde sorun yaşayan kişilerin desteklenmesi gerektiği görülmektedir. Hem evlilik sistemini hem evlilik yapısını hem de evlilik sürecini içerisinde insanları destekleyebilmek için evlilik doyumunun çatışma ve affetme değişkenleri ile ilişkisi bu çalışma kapsamında ele alınmıştır.

2.3. Çatışma

Alanyazın incelendiğinde “çatışma” kavramı farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Kimi siyaset bilimcilere göre çatışma, “güç, değer, statü ve durumlar üzerinde hak iddia edebilmek

ve bu hakları ele geçirerek rakipleri yok etme ya da kabilesel, etnik, kültürel, dinsel, sosyo-ekonomik, siyasal vb. sıfatlar atfedilen grupların uyuşmaz amaçlar üzerinden birbirleri ile rekabeti ” olarak tanımlamaktadır (Şahin, 2013). Uluslararası psikoloji, hukuk, sosyoloji ve çatışma analizi ve çözümü literatürü içinde ise daha farklı anlamlarda kullanılmaktadır.

Uluslararası hukuk literatüründe uyuşmazlık durumunun kişiler arasında hak ya da çıkarlara ilişkin karşıt istek, durum ya da görüşlerin varlığı olarak tanımlanmaktadır (Güren, 2017). Ayrıntılı olarak bakıldığında, uyuşmazlığın genellikle bir durum ve/veya konu ile ilgili olarak tarafların görüş ayrılıklarının olması ya da çıkarlarının çelişmesi şeklinde tanımlandığı söylenebilir. Çatışma tarafların potansiyel durumlarının ve tutumlarının bağdaşmaması veya gelecekte bağdaşmayacağını öngörülmesiyle güç, çıkar, değer ya da kaynaklar üzerinden avantajlı duruma gelme amacındaki grupların aralarındaki rekabetin giderek artması ayrıca taraflardan en az birinin ilişkilerinin bağdaşmayacak amaçlar üzerinden yürüdüğü inancı olarak tanımlanır (Basım, Çetin ve Tabak, 2009). Uyuşmazlık ile çatışmanın en temel ortak noktası, objektif açıdan birbiri ile bağdaşmayan çıkarların olması ve bu çıkarların taraflarca subjektif olarak algılanmasıdır (Kılıçaslan, 2014).

Çatışma sosyolojik açıdan, bireylerin ya da grupların, ekonomik ve politik hedeflerinin, değer yargılarının ve normlarının, çakışması ve ayrışması üzerinden yaşanılan mücadele olarak tanımlanmaktadır. Sosyolojik çatışma kuramı içerisinde, çatışmanın durumunun nedenlerine ve sebeplerine ilişkin farklı yaklaşımlar vardır (Şahin, 2013).

Çatışma kuramları incelendiğinde çatışmaların genelde psikolojik, biyolojik ve sosyal kökenlerinin olduğu iddia edilir. Yapısal sorunlarla ilişkili olan çatışmalar, sosyo-ekonomik şartların farklı grupları karşı karşıya getirmesi olarak gösterilirken, psikolojik araştırma geleneği ise bunların asıl olarak gruplar arası etkileşimden dolayı geliştiğini söylemektedir.

Biyolojik kökenli olduğuna yönelik iddialar daha çok insan doğası ile açıklanmıştır, insanın saldırgan, hırslı, güç peşinde koşan, güce karşı doyumsuz olduğu iddiasından gelmektedir. Biyolojik kökenli çatışma kuramlarının özünde saldırganlık olduğu içgüdüsel olarak çatışma ve savaş halinin doğduğu gözlemlenir ve kabul edilir. Psikolojik kökenli olduğuna yönelik iddialar ise Freud ile açıklanmıştır. İnsanın bilinçaltında var olanları şiddeti, öfkeyi ve uyuşmazlığı dış dünyaya aktardığı zaman rahatlayabileceğini ifade eder. Genel olarak

toplumsal boyutta yaşanan çatışmaların ise temelinde kolektif bir bilinçaltı olduğunu varsayılmaktadır (Şahin, 2013).

Konumuz özelinde aslında çatışma kavramına yapılan atıflar toplumsal olaylarla aile ortamında yaşanan olayların benzerlikleri üzerinde durur. Çatışmanın evlilikte psikolojik, sosyolojik alt yapısı vardır. Kişilik olgusu da bu yapıda etkindir, çatışma ortamı, iletişimsizliğin ilk sebebi olarak gözlenebilir, kişilik yapısı, anlayışlar, evliliğe bakış açısı zamana ve sürece bağlı olarak yaşanmışlıklarla ilişkilidir.

2.3.1. Evlilik Çatışması

Evlilik çatışması, eşlerden birbirlerine müdahale ettikleri zaman kalktığında ortaya çıkan ve kişiler arasında yaşanan bir süreç olarak tanımlanabilir (Hatipoğlu, 1993). Tümer (1998) yılında yayınladığı bir çalışmada bu tanıma benzer bir tanım yapmıştır. Evlilik çatışmaları, birbiri ile uyuşmayan beklentilerden, isteklerden, hedeflerden ve gereksinimlerden kaynaklanan bağdaşmazlık ya da anlaşmazlıklar bütünüdür.

Evli çiftler arasında görülen çatışma daha çok anlık olabilmektedir. Aslında çiftler birlikteliklerinden gerekli doyumunu alıyorsa çatışma süreçleri anlık meselelerden kaynaklanır ve çiftler bu çatışmayı kısa sürede pozitif sürece evirir ve birlikteliklerine devam ederler (Uluyol, 2014). Ancak bazı çatışmalar evlilikte doyum söz konusu olsa dahi bireyselliklerin ön plana geçtiği evde yeniden sorgulamalara dönüşür. Endüstrileşme ve sanayileşme süreci, maddi değerlerin manevi duyguların daha üzerinde yer aldığı toplumsal yapı gruplarında bireylerin sürekli kendilerini haklı görme ve geri adım atmama süreci de çatışmaların genelde negatif yönde ve boşanmalarla bittiği gözlemlenir (Çiçek, 2014).

Çatışmaların sıklığı, üstesinden gelinebilme durumu, yaş, cinsiyet ve psiko-sosyal pek çok etmeni içinde barındıran bir davranış kalıbının doğmasına neden olur. Bir eş diğerine beklentiler, talepler, eleştiriler ve çeşitli şikayetler ile baskı yaparken, diğer birey kendini savunmak için pasif durumu geçebilir (Günay, 2007).

Sosyal süreç çoğu zaman arzu edilenin çatışmasız aile hayatları olduğunu belli etse de çatışmaların yaşandığı durumlarda da aynı şekilde evliliklerin problemsiz devam etmesini ise istenilen bir durum olarak düşünülmektedir.

2.3.2. Evlilik Çatışmalarının Sebepleri

Çatışmalarda bireylerin sahip olduğu kişilik özellikleri, demografik özellikler, sosyal olaylar, toplumsal özellikler, ekonomik nedenler ve evlilikte doyumun karşılanıp karşılanmadığı durumlar etkili olmaktadır (Tezer, 1994). Geleneksel evlilik kavramı ve modern evlilik kavramı çatışma sebeplerinde farklı değişkenler olgusunu açıklamaktadır. Genel kabul gören demografik değişkenler dediğimiz yaş, cinsiyet, eğitim durumuna ek olarak sosyal yaşamda yaşadığımız etkileşimli bir dizi olay ve aile içindeki ekonomik süreç ve toplumsal olguların değişkenliği çatışmanın sertliğini belirlemektedir (Hatipoğlu, 1993).

Evlilik süresi, sahip olunan çocuk sayısı, çocuk sahibi olunup olunmaması, süreç içerisinde evlilikte beklentilerin değişmesi çatışmaların sebebi olabilmektedir (Kızıldağ ve Şendil, 2006). Yapılan araştırmalar evlilikte çatışmanın yaş ilerledikçe azaldığını göstermektedir. Kadın erkek cinsiyetleri açısından kadınların çatışmalarda daha aktif olduğu erkeğin ise daha pasif rol oynadığı gözlenmektedir (Yılmaz, 2018). Ekonomik durumun rahatlığı da çatışmayı azaltmaktadır. Eğitim durumu ile çatışma arasında anlamlı bir ilişki kurmak zordur, eğitim durumunun daha ileri olması kimi zaman çatışmayı dahi artırıcı etki yaratmaktadır. Çiftin kadın veya erkek olması fark etmeksizin kendine olan güven ve özverisi genelde ekonomik bağımsızlığı olan her iki cinsiyet için çatışma şiddeti artabilmekte hatta boşanmalar olabilmektedir (Tezer, 2016).

Çatışmayı insan ilişkilerini olumsuz etkileyen kötü bir durum olarak görmektense “çatışma aile sistemleri ve evlilik etkileşimleri dahil olmak üzere tüm sistemlerin ve etkileşimlerin varsayılan ve beklenen bir parçası olarak görmek ”gerekir. Bu nedenle, eğer eşler arasında veya ebeveynle-çocuk arasında sürekli olarak bir çatışma durumu varsa, bu durumu görmezden gelmek yerine durumla nasıl başa çıkılabileceğini ve durumun nasıl çözüleceği ile ilgilenmek gerekir (Öner, 2013). Evlilik çatışmalarını önleyebilmek için öncelikle evliliğin belirli bir olgunluğa geldikten sonra gerçekleşmesi gerektiği yapılan analizlerin bir göstergesidir. Bu durum kişinin karşısındaki eşten ne beklediğini, ne almak istediğini ve evliliğe atfettiği anlamın önemini kavramasını sağlayacaktır (Tuğrul, 2018).

Evlilik birliğinde evlilik çatışmasının çocuğun olup olmaması ve sayısı ile ilişkisi konusunda, çocuk sahibi olmak evlilikte yaşanan en zor dönemlerden biridir. Aile yapısında yeni bir süreç yaratacak olan ebeveyn yaşantısına geçiş yapmaya çalışan kadın ve erkek, bu

dönemde ilgilerini eşler üzerinden çekerek tüm ilgilerini ve enerjilerini bebeğe vermeye başlar. Psikoloji alanında yapılan araştırmalar, evlilik süreci içerisinde ilk bebeğin dünyaya gelmesiyle beraber, evlilik doyumunun azalmaya başladığını belirtmektedir (Güren, 2017).

Kadınların sosyo-ekonomik düzeye bağlı olarak evlilik uyumlarının değiştiğini belirtmektedir. Ekonomik düzey arttıkça evlilik uyumlarının da arttığını buna bağlı olarak çatışma durumlarının ise azaldığını ve evlilik uyumu yüksek olan kadın ve erkeklerin aldatma eğilimlerinin azaldığını tespit edilmiştir (Çelik ve Yazgan İnanç, 2009).

Evliliklerde çatışmaları önleyen ve engelleyen en önemli etken iletişimdir. İletişim ağının güçlü olduğu ilişkilerde yaşanan çatışmalarda çözüm bulmaya yönelik olmaktadır. Birbirini iyi tanıyan çiftlerde empati duygusu yüksektir, birbirini anlama gayreti gösterirler, yaptıklarını sorgulamak yerine çözüm üretirler (Buluş ve Bağcı, 2016). Nedenini anlamaya ve eşin özel durumunda bir problem yaşanıp yaşanmadığı irdelenir, sevgi ve saygı çerçevesinde birbirinin hoşuna gitmeyen davranış kalıpları ve yarattığı çatışma örtbas edilebilir, çiftler bu durumu yok sayabilir ve pasifize etmek için geri çekilebilirler (Buluş ve Bağcı, 2016).

Karşılıklı saygı ve anlayış, evlilikte yaşanan doyum, toplumsal cinsiyet rollerinin evde saygınlık içinde yaşanması ve empati evlilikte yaşanan çatışmaları önleyerek, sağlıklı evlilik kavramını ve bununla birlikte sağlıklı toplumları oluşturmaktadır (Çelik ve Yazgan İnanç, 2009)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, işlem yolu ve verilerin analizine yönelik bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma evli olan bireylerin eşler arası yaşadığı çatışma ve affetme durumlarının evlilik doyumunu nasıl açıkladığını incelemektedir. Araştırma yapılırken iki ya da daha çok değişken arasındaki ilişkinin incelendiği korelasyonel araştırma modeli kullanılmıştır. Korelasyonel araştırmalar iki ya da daha fazla değişken arasında ilişkinin olup olmadığını incelemek, ilişkiyi ne derece ve yönde olduğunu bilmek amacıyla yapılmaktadır (Erkuş, 2013).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırma grubunu uç değerlerin silinmesinin ardından 369 kadın (% 54.7) , 306 erkek (% 45.3) olmak üzere en az 1 yıldır evli olan 675 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşa göre dağılımları incelendiğinde 18-15 yaş aralığında 30 kişi (% 4.4) , 26-35 yaş aralığında 251 kişi (% 37.2) , 36-45 yaş aralığında 219 kişi (% 32.4) , 46-55 yaş aralığında 136 kişi (% 20.1) ,ve 56 ve üzeri yaş aralığında 39 kişi (% 5.8) bulunmaktadır. Katılımcıların eğitim durumuna göre dağılımına bakıldığında 76 kişi (% 11.3) ilkökul, 70 kişi (% 10.4) ortaokul, 157 kişi (% 22.8) lise, 62 kişi (% 8.9) yüksekokul, 272 kişi (% 40.3) üniversite, 43 kişi (% 6.4) yüksek lisans/doktora mezunudur. Araştırmaya katılan bireylerin evlilik süreleri 1 ile 56 yıl arasında değişmektedir ($M = 14.2$ yıl, $Ss = 10.5$ yıl). Araştırmaya katılan bireyler arasında çocuk sahibi olan bireylerin sayısı 575 (% 85.2) iken, çocuk sahibi olmayan bireylerin sayısı ise 100'dür (% 14.8).

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, evli olan bireylerin eşleri tarafından affedildiğini hissetme durumunu ölçmek amacıyla Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği (ÖEAÖ), evli çiftlerin evlilik yaşamında hissettikleri evlilik doyumunu ölçmek amacıyla Evlilik Yaşam Ölçeği (EYÖ), evli çiftler arasında yaşanan

çatışma durumlarını ve çatışma sıklığını ölçmek amacı ile Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği (EVÇAL) kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından katılımcıların demografik bilgilerini toplayabilmek amacıyla hazırlanmıştır. 6 maddeden oluşan form cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı ve ailenin aylık gelir durumu sorularından oluşmaktadır (EK-1).

3.3.2. Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği

Öznel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği, sevgili/flört, nişanlı/sözlü ve evli bireylerin eşleri/partnerleri tarafından affedildiklerini hissetme durumlarını ölçmek amacı ile Özbay ve Gülgün (2018) tarafından geliştirilmiştir (EK-2). Eşlerin/Partnerin ne kadar affedildiğini hissetme durumunu ölçen ölçek 25 maddeden oluşmaktadır. Örnek maddeler: “Kendisini üzecek kadar yanlış davranışlarda bulunduğumda eşim/partnerim benimle konuşmaz”, Eşim yaşadığımız olumsuz durumlar karşısında zamanla bana daha anlayışlı davranır.” Ölçek 5’li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “Kesinlikle Katılmıyorum” (1 puan), “Katılmıyorum” (2 puan), “Kararsızım”(3 puan), “Katılıyorum”(4 puan), “Kesinlikle Katılıyorum” (5 puan) olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 25 iken alınacak maksimum puan 125’dir. Puanın düşük olması bireyin eşi/partneri tarafından affedildiğini hissetmemesini, puanın yüksek olması ise bireyin eşi/partneri tarafından affedildiğini hissetmesi durumunu belirtmektedir. Ölçekte bulunan 8 madde (1. 2. 14. 16. 17. 18. 24. ve 25.) ise ters yönde puanlanmaktadır.

Ölçeğin ölçüt geçerliliğine yönelik “İlişki İstikrarı Ölçeği ”nin “ilişki doyumu” alt boyutu ile ilişkisi için Pearson Momentler Çarpım korelasyon katsayısı $r = ,68$ ($p < ,001$) olarak bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirlik için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı .94’tür.

3.3.3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

Evlilik Yaşamı Ölçeği, bireylerin evlilik ilişkisinden sağladıkları doyum düzeyini belirlemek amacıyla Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir (EK 3). Beşli likert tipinde hazırlanmış olan ölçek toplamda 10 maddeden oluşmaktadır. Örnek maddeler: “Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti”, “Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum”. Ölçek maddeleri “Kesinlikle Katılmıyorum” (1 puan) , “Katılmıyorum” (2 puan) , “Kararsızım” (3 puan) ,

“Katılıyorum” (4 puan) , “Kesinlikle Katılıyorum” (5 puan) olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak puan 10 ile 50 arasında olup alınan puanın düşük olması evlilik doyumu düzeyinin düşük olduğunu, yüksek olması ise evlilik doyumu düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte bulunan 3 madde (2. 4. ve 5.) ise ters yönde puanlanmaktadır.

Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği aynı bireylere 3 ay ara ile iki kere uygulanması yoluyla hesaplanmıştır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak saptanmıştır. Diğer bir güvenilirlik göstergesi olan iç tutarlılık ise ölçeğin uygulandığı iki grup için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ilk uygulamada 0.91 ikinci uygulama grubunda ise 0.89 olarak bulunmuştur. Bu veriler ölçeğin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğunu açıklamaktadır.

3.3.4. Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği

Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği, evlilikte yaşanan çatışmalarını ölçmek amacıyla, Özbay, Aydoğan, Tomar, Akçabozan ve Eker (2018) tarafından geliştirilmiştir (EK 4). Evlilikte son 6 (altı) ay içerisinde yaşanan çatışma alanları ile ilgili sıklık ve yaygınlık puanı veren indeks maddi konular, yakın akrabalar, iş ve eğitim, arkadaş ile ilişkiler gibi konulardaki çatışma ifadelerini içeren 17 maddeden oluşmaktadır. Örnek maddeler: “Çocuklar ile ilgili durumlar (Çocuk, sayısı, isim verme, bakımları, çocuklara karşı tutumlar, eğitimleri, karakter ve değer gelişimleri, gelecekleri ile ilgili kararlar konusunda yaşanan anlaşmazlıklar), Evlilikte cinsel yaşam (Cinsel yaşam ile ilgili konular, isteklilik, tercihler, sıklık vs. konusunda yaşanan anlaşmazlıklar).” Ölçek 6’li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “Bana uygun değil” (1 puan), “Hiç/Hiçbir zaman” (2 puan), “Son altı ayda birkaç kez” (3 puan), “Ayda birkaç kez” (4 puan), “Haftada birkaç kez” (5 puan), “Her gün / Her zaman” (6 puan) olacak şekilde puanlanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 17 iken alınacak maksimum puan 102’dir. Puanın artması çatışma sıklığının arttığını belirtmektedir. Ölçekte ters yönde puanlanan madde ise bulunmamaktadır. Ölçeğin güvenilirlik için hesaplanan Cronbach Alpha katsayısı .93’tür.

3.4. İşlem Yolu

Araştırma verileri toplanmadan önce Hasan Kalyoncu Üniversitesi Etik Kurulu’ndan araştırmayı gerçekleştirmek için gerekli izinler alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin tamamı uygulama kolaylığı açısından bir araya getirilerek bir ölçek bataryası oluşturulmuştur. Ölçek bataryasını dolduracak kişilere yazılı ve sözlü olarak çalışma hakkında bilgilendirme

yapılmış, kimlik bilgilerine yönelik verilerin toplanmayacağı belirtilmiş ve etik kurallardan bahsedilmiştir. Şubat 2019 ve Nisan 2019 tarihleri arasında ölçek bataryaları gönüllü kişilere doldurtulmuştur. Araştırma için veriler iki farklı yöntemle toplanmıştır.

Birinci yöntemde 298 gönüllü kişiye ölçek bataryaları dağıtılarak doğrudan/yüz yüze doldurmaları sağlanmıştır. Ölçek bataryası kişilerin evlilik durumları ile ilgili özel bilgiler içerdiği için kapalı zarf içerisinde dağıtılıp tekrar kapalı zarf içerisinde toplanmıştır. Bu şekilde ölçeklerin doldurulması yaklaşık 20-25 dakika sürmüştür.

İkinci yöntemde ise Google Forms aracılığı ile ölçek bataryası link haline getirilerek sosyal medya uygulamaları (e-mail, whatsapp, facebook, vb.) üzerinden veriler toplanmıştır. 394 gönüllü kişi link üzerinden ölçek bataryasını doldurmuştur. Link üzerinden ölçeklerin doldurulması yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda öncelikle verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini test etmek amacıyla tek değişkenli normallik ile çoklu normallik varsayımları test edilmiştir. Bunun için standart Z puanları, standart sapma puanları ve ortalama puanları incelenmiştir. Daha sonra ortaya çıkan sonuçlara bağlı olarak çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek verilerin tek değişkenli normalliğine bakılmıştır. Daha sonra evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı arasındaki ilişki olup olmadığını incelemek için Pearson korelasyon katsayı incelenmiştir. Sonrasında evlilik doyumu, affetme, evlilikte çatışma sıklığı ve evlilik süresi arasında ilişki olup olmadığını incelemek için Pearson korelasyon katsayı incelenmiştir. Ardından evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığının ortalama puanları ile cinsiyet arasında fark olup olmadığını incelemek t- testi uygulanmıştır.

Araştırmanın asıl amacını oluşturan affetme ve evlilikte çatışma durumunun evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Çoklu regresyon analizi bağımlı değişkenle ilişkili olan iki ya da daha çok bağımsız değişkene dayalı olarak, bağımlı değişkenin tahmin edilmesine yönelik yapılan bir analiz türüdür. Çoklu regresyon analizi, yordayıcı değişkenler tarafından bağımlı değişkende toplam varyansın yorumlanmasına, açıklanan varyansın istatistiksel anlamlılığına, yordayıcı değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlılığına, yordayıcı değişkenlerle bağımlı değişken arasında arasındaki ilişkinin yönüne ilişkin yorum yapma olanağı sunar (Büyüköztürk, 2017).

Verilerin çoklu regresyon analizine geçilmeden önce analizde kullanılacak verilerin Çoklu regresyon analizinin varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı test edilmelidir. Büyüköztürk'e (2017) göre, çoklu regresyon analizinin varsayımları şunlardır; uç değerler, çok değişkenli normallik, çoklu doğrusallık, çoklu bağlantı problemi.

Analiz için öncelikle yordanan değişkenler ile yordayıcı değişkenlerin tek değişkenli normallikleri incelenmiştir. Daha sonra çoklu normallik test edilerek Çoklu regresyon analizinin varsayımları test edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ilk olarak veri seti incelenmiştir. Daha sonra araştırmanın amacına uygun yapılan istatistiksel analizler ile analizler sonucu ulaşılan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Veri Setinin İncelenmesi

Araştırmanın analizine başlamadan önce çoklu regresyonun varsayımlarının karşılanıp karşılanmadığını test etmek amacıyla veri seti incelenmiştir. Çalışma grubunu en az bir yıl evli olan 692 (313 erkek ve 379 kadın) gönüllü kişi oluşturmaktadır. Ancak veri analizi aşamasında normallik ve diğer testlerin ön koşulunu sağlamak amacıyla tek değişkenli ve çoklu uç değerler incelenmiştir. Uç değer; bir dağılımda ortalamaya veya diğer merkezi eğilim ölçülerine göre aşırı sapma gösteren en uç noktada bulunan değerlerdir (Köklü, 2002). Uç değerlerin incelenmesi için ham puanlar standart Z puanına dönüştürülerek +3 ve -3 dışında olmasına bakılır ve bu değerlerin dışında kalanlar uç değerler olarak kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2017). Bu tanımlardan yola çıkarak testlerin ham puanları üzerinden uç değerler incelendiğinde 13 tane standart Z puanının +3 ve -3 dışında olması nedeniyle bu katılımcılara ait puanlar silinmiştir.

Çoklu regresyon varsayımı içinde Mahalonobis uzaklıkları incelenir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016). Mahalonobis uzaklıkları incelenerek χ^2 değerinin üzerinde olan denekler uç değer olarak belirlenir. Bu işlemler için .01 ya da daha tutucu olmak isteniyorsa .001 anlamlılık düzeyi önerilir (Büyüköztürk, 2017). Tek değişkenli ve çok değişkenli uç değerlere bakılarak toplam 17 kişi silinerek 675 (306 erkek ve 369 kadın) kişi üzerinden analizlere devam edilmiştir. Katılımcıların kişisel özelliklerine ait betimsel istatistikleri **Tablo 1** de verilmiştir.

Değişkenler	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	369	54,7
Erkek	306	45,3
Toplam	675	100

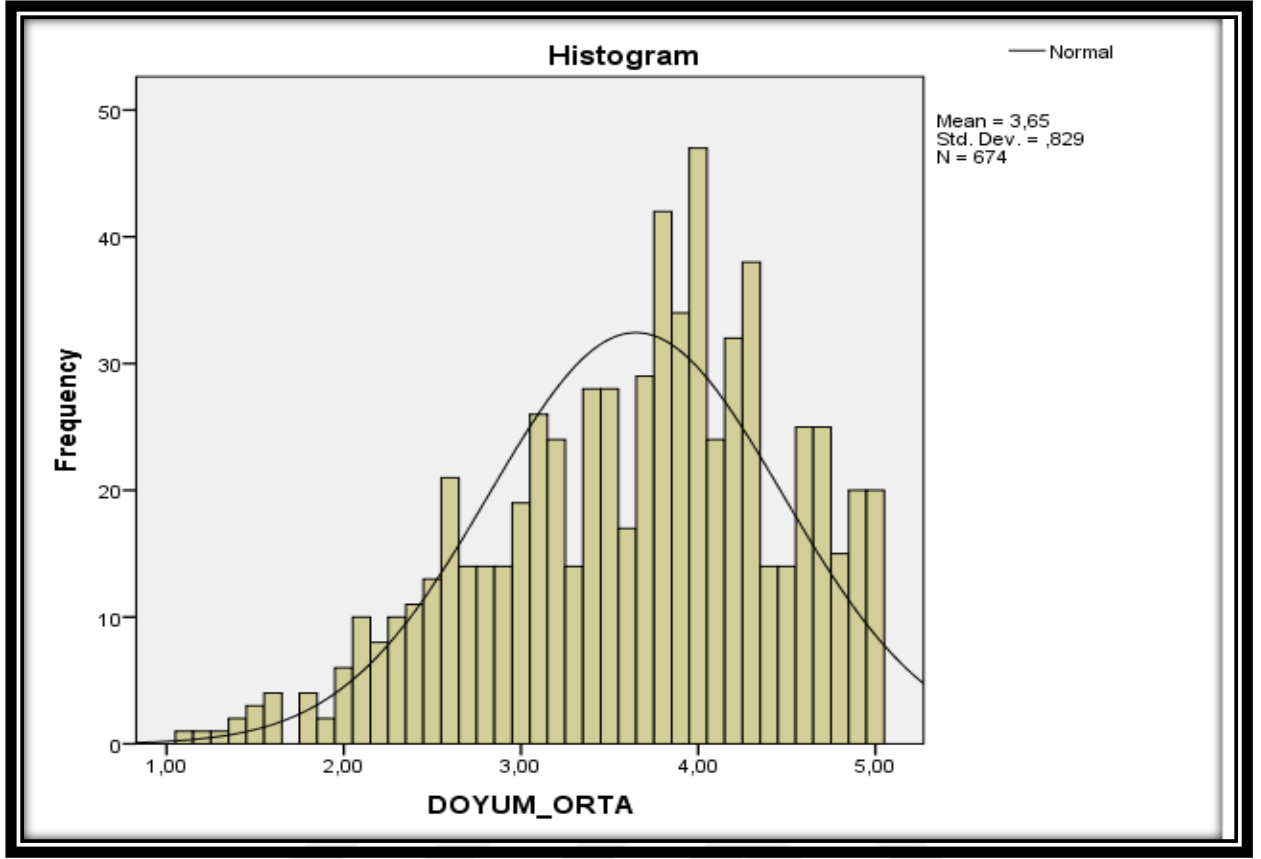
Yaş		
18-25	30	4,4
26-35	251	37,2
36-45	219	32,4
46-55	136	20,1
56 ve üzeri	39	5,8
Toplam	675	100
Eğitim durumu		
İlkokul	76	11,3
Ortaokul	70	10,4
Lise	157	22,8
Yüksekokul	62	8,9
Üniversite	272	40,3
Yükseklisans/doktora	43	6,4
Toplam	675	100

Tablo 1. Cinsiyet, Yaş Aralığı ve Eğitim Durumuna Ait Frekans Tablosu.

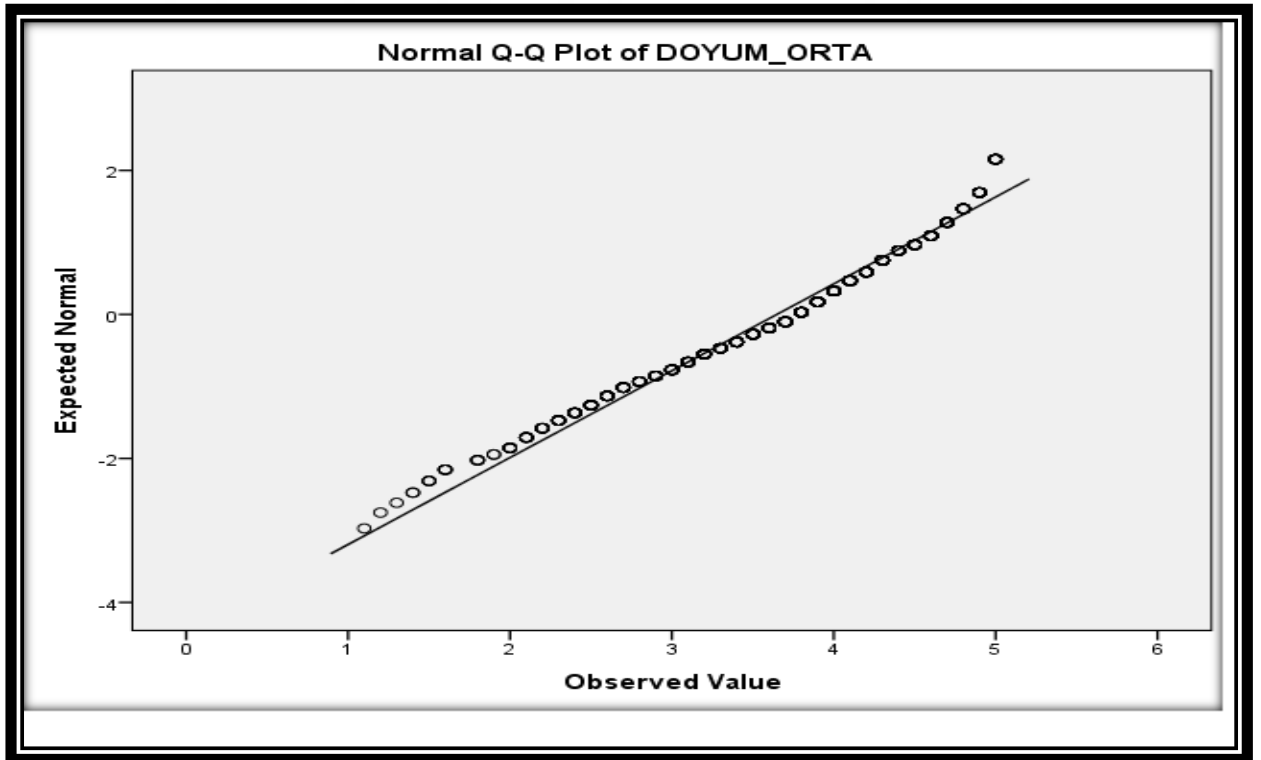
Veri setlerine göre tek değişkenli normallik ve doğrusallık varsayımlarının incelenmesi ait betimsel istatistikler aşağıda verilmiştir.

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık	Basıklık
Doyum	675	3,65	0,83	-0,49	-0,31
Affetme	675	3,26	0,68	-0,28	-0,01
Çatışma	675	2,59	0,77	0,56	0,14

Tablo 2. Değişkenlere Ait Katılımcı Sayısı, Ortalama, Standart Sapma, Çarpıklık ve Basıklık Değerleri Tablosu.

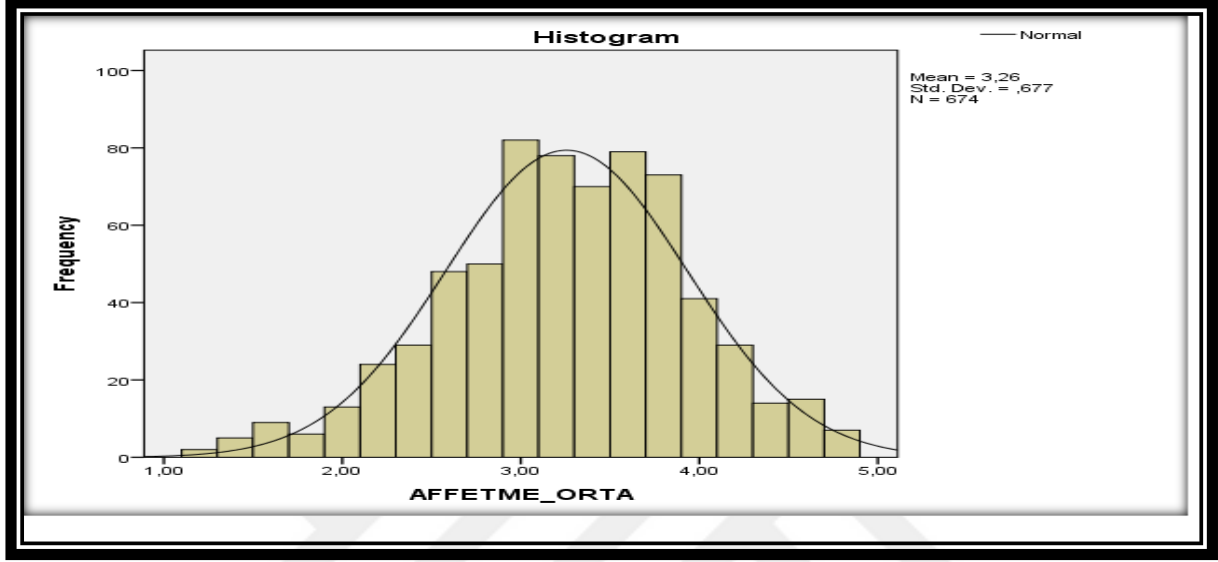

Şekil 1. Evlilik Doyumu Bağımlı Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.

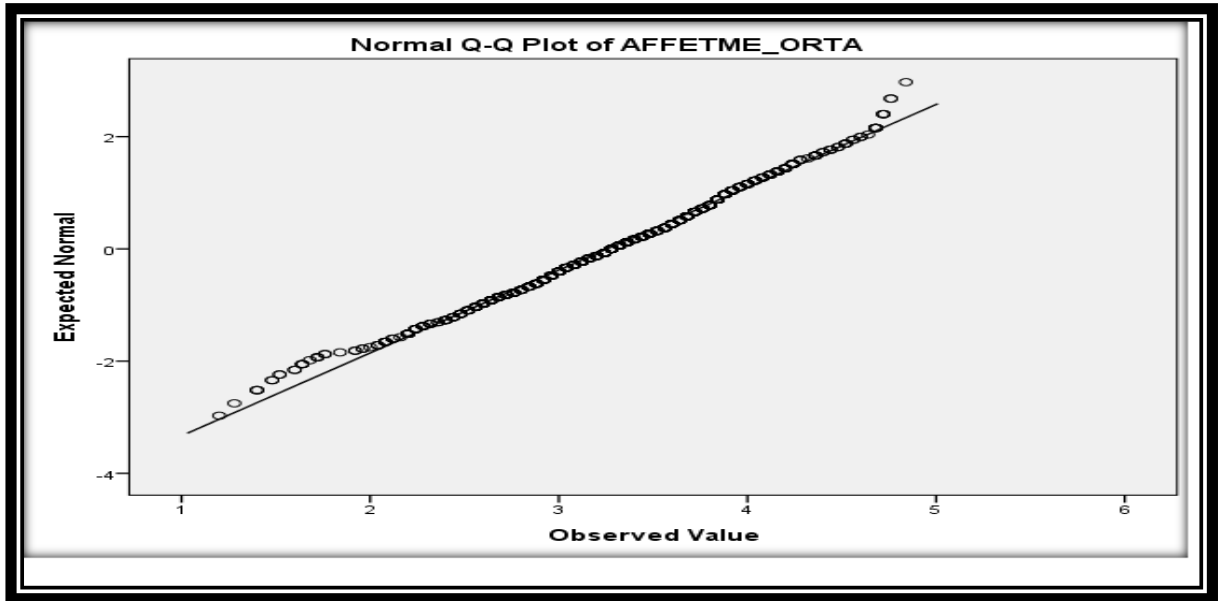

Şekil 2. Evlilik Doyumu Bağımlı Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.

Şekil 1 ve Şekil 2 incelendiğinde evlilik doyumu puanlarına ait grafikler incelendiğinde Şekil 1 de yer alan histogtam verilerinin sağa çarpık olmasına rağmen normal dağıldığı söylenebilir. Tablo 2 çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması verilerin normal dağıldığının işaretidir. Şekil 2’de verilerin aynı şekilde doğrusallık varsayımını karşıladığı görülmektedir.

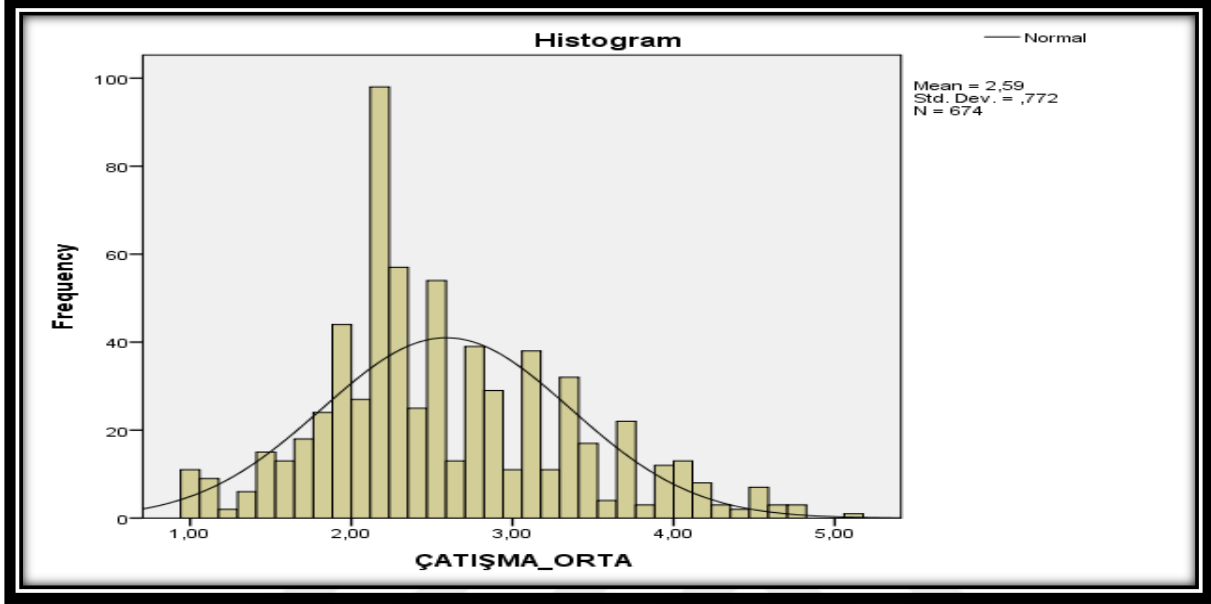

Şekil 3. Öznel Eş/Partner Affediciliği Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.

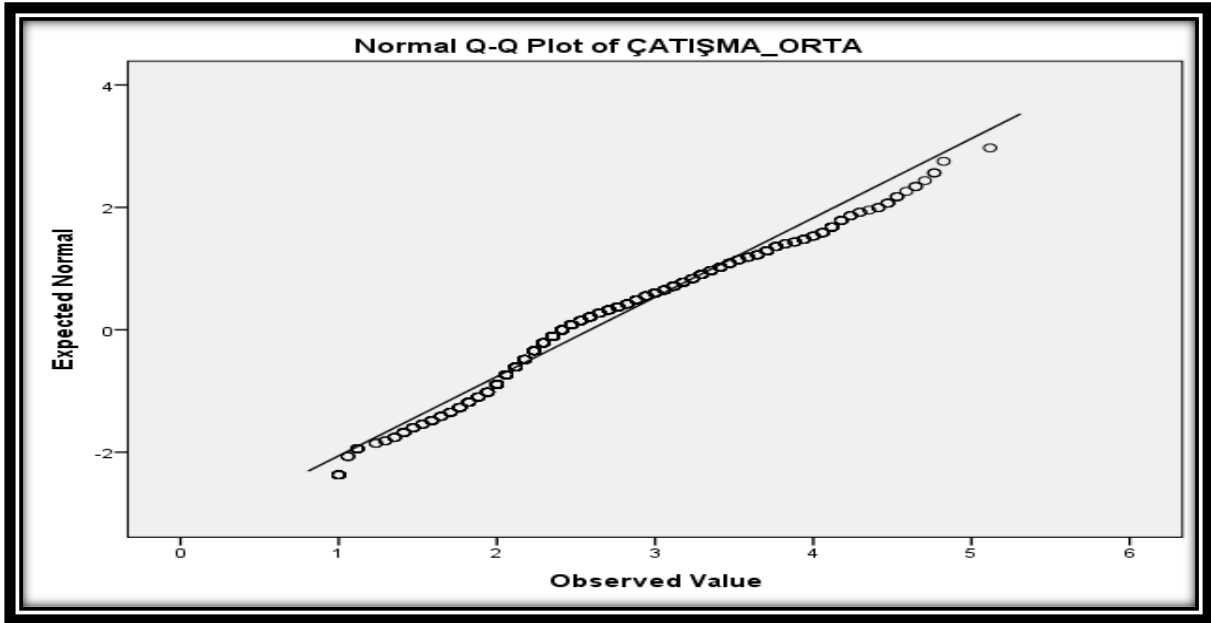

Şekil 4. Öznel Eş/Partner Affediciliği Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.

Şekil 3 ve şekil 4 incelendiğinde Öznel Eş/Partner Affediciliği puanlarına ait grafikler bakıldığında Şekil 3'te histogtamdan verilerin normal dağıldığı söylenebilir. Tablo 2 çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması verilerin normal dağıldığının işaretidir. Şekil 4'te verilerin aynı şekilde doğrusallık varsayımını karşıladığı görülmektedir.

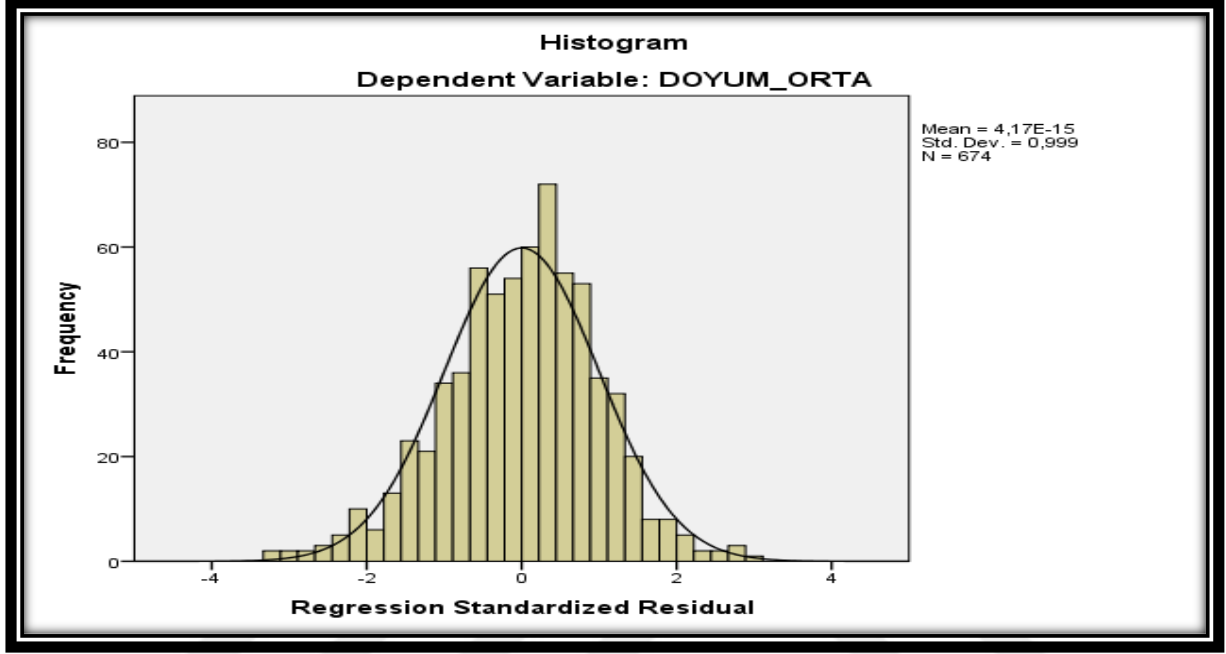

Şekil 5. Evlilikte Çatışma Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Histogram Grafiği.

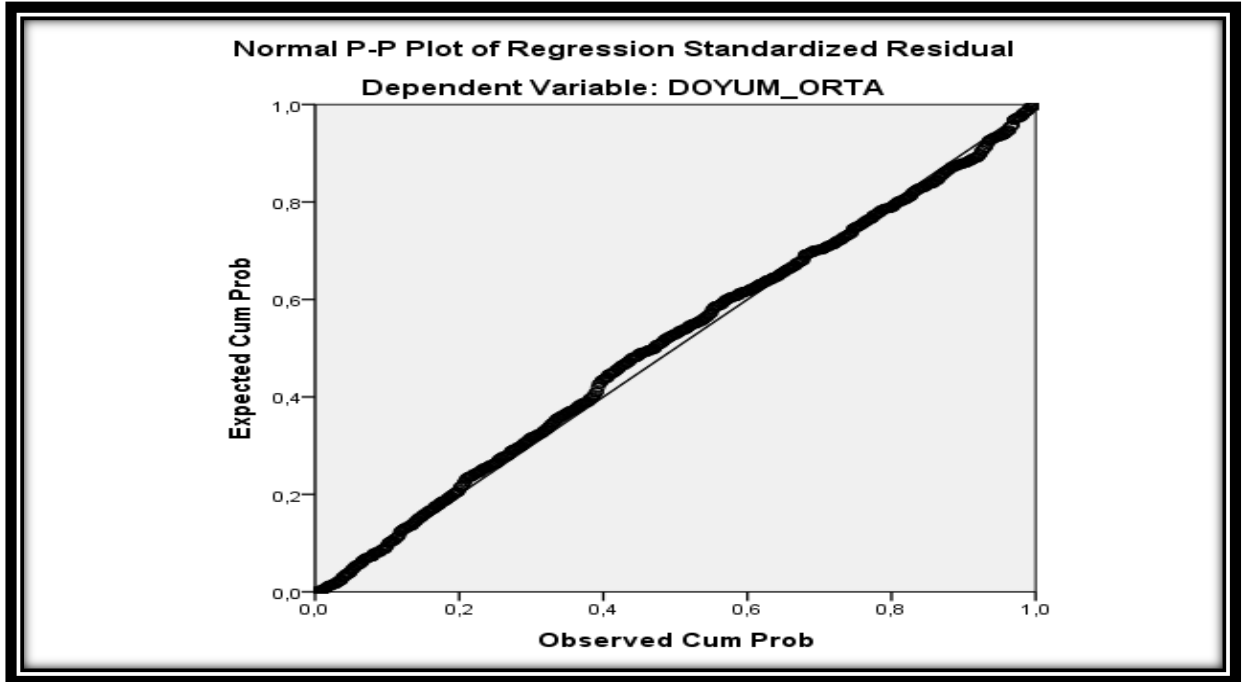

Şekil 6. Evlilikte Çatışma Bağımsız Değişkenine İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği

Şekil 5 ve Şekil 6 incelendiğinde evlilikte çatışma puanlarına ait grafikler incelendiğinde Şekil 5’deki histogtam verilerinin sola çarpık olmasına rağmen normal dağıldığı söylenebilir. Tablo 2’de çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olması verilerin normal dağıldığının işaretidir. Şekil 2’de verilerin aynı şekilde doğrusallık varsayımını karşıladığı görülmektedir.

Şekil 7. Bağımlı Değişkene İlişkin Puanların Histogram Grafiği.

Şekil 8. Bağımlı Değişkene İlişkin Puanların Doğrusallık Grafiği.

Sırasıyla **Şekil 7** ve **Şekil 8** 'de verilen grafikler incelendiğinde histogramın normal dağılım gösterdiği, saçılma diyagramının doğrusal bir ilişkiyi tanımladığı, noktaların bir eksen etrafında toplanma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu bilgiler doğrultusunda verilerin çoklu normal dağılıma uyduğu ve ilişkinin doğrusal olduğu görülmektedir.

Çoklu regresyon varsayımlarından test edilmesi gereken bir diğeri ise çoklu bağlantı sorunudur. Çoklu bağlantı sorunun olmaması için öncelikle bağımsız değişkenler arasındaki ikili korelasyonlar incelenebilir. .80 üzerindeki ikili korelasyonlar çoklu bağlantının işareti sayılabilir. .90'ın üzerindeki değerler ise büyük bir ihtimalle çoklu bağlantı probleminin işaretidir, denilebilir. Bağımsız değişkenle ilgili olarak diğer bağımsız değişkenlerin açıklayamadıkları varyans oranı tolerans değerinin $(1-r^2)$ .20'den düşük, Varyans büyütme faktörü (VIF) değerinin 10'dan yüksek olması çoklu bağlantı sorunun olabileceğinin işaretidir (Büyüköztürk, 2017).

Tablo 3'te değişkenler arasındaki çoklu bağlantının olup olmadığına bakılarak çoklu bağlantı probleminin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu değerler incelendiğinde korelasyon değerinin $r = -.51$, VIF değerinin 1.35 ve Tolerance değerinin .741 olması çoklu bağlantının olmadığını göstermektedir.

Son olarak Kalaycı (2010) tarafından "Durbin Watson Testi" değerlerinin 1.5 - 2.5 arasında olması gerektiği ifade edilmiştir. Durbin Watson testinin sonucu incelendiğinde bu değerlerin 1.768 olması ardışık bağımlılık olmadığını göstermektedir.

4.2. Korelasyonel İstatistikler

4.2.1. Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Evli bireylerin evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon Analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular **Tablo 3**'te gösterilmiştir.

Değişkenler	Doyum	Affetme	Çatışma
Doyum	1.00		
Affetme	.69	1.00	
Çatışma	-.53	-.51	1.00

p<.05

Tablo 3. Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri Tablosu.

Evlilik doyumu ile affetme arasındaki ilişkiyi incelemek için korelasyon katsayısına bakıldığında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ($r = .69$, $p < .01$) ve evlilikte çatışma sıklığı ile olan korelasyon katsayısına bakıldığında ise negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu ($r = -.53$, $p < .01$) söylenebilir. Aynı şekilde affetme ile evlilikte çatışma sıklığı arasındaki Pearson korelasyon katsayısı incelendiğinde, Affetme ile evlilikte çatışma sıklığı arasında negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r = -.51$, $p < .01$) ifade edilebilir.

4.2.2. Evlilik Süresi, Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Evlilik süresi, evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı incelenmiştir. Korelasyon katsayıları incelenirken işaretine bakılmaksızın .30 ve altındaki değerler için zayıf bir ilişki olduğu, .30 ve .70 arasındaki değerlerin orta derecede bir ilişkiyi ortaya koyduğu ve .70 ve üzeri değerler için ise yüksek derece bir ilişki söz edilebilir (Büyüköztürk, 2017).

Değişkenler	Evlilik süresi	Doyum	Affetme	Çatışma
Evlilik süresi	1.00			
Doyum	-.10	1.00		
Affetme	-.15	.69	1.00	
Çatışma	-.04	-.53	-.50	1.00

p<.05

Tablo 4. Evlilik Süresi, Doyum, Affetme ve Çatışma Değişkenleri Arasındaki Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri Tablosu.

Tablo 4 incelendiği zaman evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı ancak zayıf bir ilişki ($r = -.010, p < .05$), affetme arasında negatif yönde anlamlı zayıf bir ilişki ($r = -.15, p < .01$) ve evlilikte çatışma sıklığı arasında ise anlamsız bir ilişki bulunmuştur ($r = -.04, p > .05$).

4.3. Cinsiyete göre Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilik Çatışma Sıklığı Puanlarına İlişkin Bulgular

Katılımcıların evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi uygulanmıştır. t- testi sonuçları **Tablo 5'** te belirtilmiştir.

Değişkenler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Doyum	Kadın	369	3.57	.85	673	-2.49	.013
	Erkek	306	3.73	.81			
Affetme	Kadın	369	3.28	.70	673	.93	.352
	Erkek	306	3.23	.65			
Çatışma	Kadın	369	2.67	.79	673	2.96	.003
	Erkek	306	2.49	.73			

Tablo 5. Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilikte Çatışma Sıklığı Puanlarının Cinsiyete Göre t-Testi Sonuçları Tablosu.

Tablo 5'e bakıldığında katılımcıların evlilik doyumu puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir, $t(673) = -2.49, p < .05$. Erkeklerin evlilik doyumu ($\bar{x} = 3.73$), kadınlara ($\bar{x} = 3.57$) göre daha yüksektir. Bu bulgular evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu göstermektedir ve cinsiyetin evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir. Aynı şekilde katılımcıların evlilikte çatışma sıklığı puanlarının

cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir, $t(673)= 2.96$, $p < .05$. Erkeklerin evlilikte çatışma sıklığı puanlarının ortalaması ($\bar{x}= 2.49$), kadınlara ($\bar{x}= 2.67$) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu bulgular evlilikte çatışma sıklığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu göstermektedir ve cinsiyetin evlilikte çatışma üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu söylenebilir. Katılımcıların öznel eş affedicilik puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir, $t(673)= .93$, $p > .05$. Erkeklerin öznel eş affedicilik ortalamaları ($\bar{x}= 3.23$) ile kadınların öznel eş affedicilik ($\bar{x}= 3.28$) ortalamalarına bakıldığında puanların birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Bu bulgular kapsamında cinsiyetin eşler arasındaki affedicilik durumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı söylenebilir.

4.4. Yordayıcı İstatistikler

Evlilik doyumunun açıklanmasında affetme ve evlilikte çalışmanın rolü **Tablo 6**'da yer almaktadır.

Değişken	B	Standart Hata B	β	t	p	İkili r	Kısmi r
Doyum	2.12	.19	-	11.144	.00		
Affetme	.68	.04	.56	17.98	.00	.69	.57
Çatışma	-.27	.033	-.25	-8.07	.00	-.54	-.30

r=.82   r²=.52
F=361.43   p=.000

Tablo 6. Evlilik Doyumunun Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analiz Sonucu Tablosu.

Tablo 6 incelendiği zaman affetme ve evlilikte çatışma değişkenlerinin birlikte, evlilik doyumunu orta düzeyde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir $r=.82$, $r^2=.52$, $p < .01$. Ayrıca affetme ve evlilikte çatışma değişkenleri birlikte, evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık %52'sini açıkladığı görülmektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı iki değişkenin evlilik doyumu üzerindeki önem sırası; affetme ve çatışmadır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına

ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise hem affetme hem de çatışma değişkenlerinin evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Affetmedeki B değerine bakıldığında bir birimlik değişim doyum üzerinde olumlu yönde .68 birimlik bir değişim meydana getirmektedir. Aynı şekilde β değeri incelendiğinde Affetmedeki bir birimlik standart sapma değişimi doyumdaki .56 standart sapma değişim meydana getirmektedir.

Aynı şekilde çatışmadaki B değerine bakıldığında bir birimlik değişim doyum üzerinde olumsuz yönde -.27 birimlik bir değişim meydana getirmektedir. Aynı şekilde β değeri incelendiğinde çatışmadaki bir birimlik standart sapma değişimi doyumdaki -.25 standart sapma değişim meydana getirmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın bulgularına yönelik tartışmalara yer verilmiştir.

5.1. Cinsiyet Açısından Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilik Çatışmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Evlilik yaşamı içerisinde kadınların ve erkeklerin ilişki durumlara karşı yaşantılarının ve deneyimlerinin farklı olacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ile evlilik ilişkisi içerisinde yaşanan evlilik doyumu, affetme ve evlilik çatışmasına ilişkin yaşanan durumların kadınlar ve erkekler tarafından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda cinsiyete göre evlilik doyumu, affetme ve evlilik çatışma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman; evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ve erkeklerin evlilik doyumlarının, kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiği zaman araştırmanın bulgularını destekleyen ve benzer sonuçları olan çalışmalar görülmektedir (Acitelli ve Antonucci, 1994; Akar, 2005; Alpay, 2009; Bedir, 2018; Çağ, 2011; Güngör, 2007). Sternberg ve Hojjat (1997) ise yaptıkları çalışmada erkeklerin daha düşük evlilik doyumu seviyesine sahipken kadınların erkeklere göre daha yüksek evlilik doyumu seviyesine sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Güngör Houser (2009) yaptığı çalışmada ise Sternberg ve Hojjat (1997) çalışmasını destekleyen sonuçlara ulaşmış, kadınların erkeklerden daha fazla evlilik doyumu yaşadığını dair araştırma bulgularını açıklamıştır. Bununla beraber Nazlı (2019), yaptığı çalışmada evlilik doyumunun cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçla tutarlı olarak erkeklerin ve kadınların evlilik doyumu arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar mevcuttur (Çelik ve Tümkaya, 2012; Güven, 2005; Kabasakal ve Soylu, 2016; Yıldız, 2017). Evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşan araştırmalar eğitim düzeyinin yüksek olmasının cinsiyet üzerinde farklılaştırıcı etki oluşturabileceği ile durumu açıklamışlardır (Çıtışlı Turgut, 2018). Bu çalışmada ise evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir farkın bulunması çeşitli eğitim seviyesine sahip bireylerin araştırmaya katılması ile eğitim seviyesinin cinsiyet üzerinde farklılaştırıcı etki oluşturmadığı düşünülebilir.

Evlilikte çatışma sıklığı ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığında değişkinler arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve erkeklerin evlilikte yaşadıkları çatışma sıklığının, kadınlara göre

daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifade ile kadınların evlilik ilişkisi içerisinde daha çok çatışma yaşadıkları söylenebilir. Literatür incelendiğince araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar görölmektedir. Ovalı (2010) ve Şengül Öner (2013) çalışmalarında evlilik ilişkisi içerisinde kadınların erkeklerden daha fazla çatışmaya girdiklerini ve daha çok çatışma durumu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Polat (2012) ise araştırmasında kadınların eşleri ile iş konusunda ve ekonomik anlamla daha çok çatışma yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Literatür incelemesinde karşılaşılan bir diğer sonuç ise erkeklerin evlilik yaşamında daha çok çatışma yaşadığıdır. Güngör Houser (2009) evlilik ilişkisi içerisinde erkeklerin kadınlara oranla iletişim çatışmalarına girme eğilimlerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda çalışmasında erkeklerin çeşitli çatışmalara (iletişim, varoluş, tümden reddetme, yoğunluk, aktif önyargılı) girme eğiliminin kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Çıtışlı Turgut (2018) ise çalışmasında evlilik yaşamında erkeklerin kadınlara göre daha çok çatışma yaşadığı belirtmiştir. Günay (2007), Polat (2006) ve Tezer (1986) ise yaptıkları çalışmalarda cinsiyete göre evli bireylerin çatışma eğilim düzeylerinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Demirci (2004) çatışmayı çözme tutumları üzerinde yaptığı araştırmada ise kadınların ve erkelerin çatışma puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Evlilikte çatışma durumları ile cinsiyet arasındaki ilişkilerin incelendiği araştırmalarda sonuçların farklılık gösterdiği görölmektedir. Bu sonuçlar değerlendirildiği zaman yapılan araştırmalarda çatışma durumlarının çeşitli alt boyutlarda incelenmesinden kaynaklı sonuçların farklılık gösterebileceği söylenebilir. Bu çalışmada ise çatışma durumları alt boyutlarda değerlendirilmemiştir. Kadınların evlilik ilişkisi içerisinde yaşadıkları çatışmaların farkında oldukları ve yaşadıkları çatışmaları daha kolay ifade edebildikleri için erkeklere göre daha çok çatışma yaşadıkları düşünölmektedir. Erkeklerin ise çatışmayı daha çok evliliğin bir parçası olarak kabul etmeleri ve yaşanan çatışmaları evlilik ilişkisinde yaşanan doğal bir süreç olarak gördükleri için kadınlara göre daha az çatışma yaşadıkları düşünölebilir.

Yapılan araştırmada affetme ile cinsiyet arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman affetme ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Erkeklerin affedicilik düzeyleri ile kadınların affedicilik düzeyleri birbirine yakındır. Bu veriler kapsamında cinsiyetin eşler arasındaki affedicilik durumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğince araştırma sonucunu destekleyen çalışmalar görölmektedir. Seyfi (2007), Sivri (2019), Tousaint ve Webb (2010) ve Yaman Akpınar (2019) yaptıkları araştırmalarda affetmenin cinsiyete göre farklılık göstermediğini sonucuna ulaşmıştır. Literatürde araştırmanın

bulgularını desteklemeyen çalışmalara da ulaşılmıştır. Kuşçu (2019) yaptığı çalışmada affetme ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların affetme, durumu affetme ve başkalarını affetme puanları erkeklerden anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Miller, Worthington ve McDaniel (2008) yaptıkları bir meta- analiz çalışmasında yine kadınların erkeklerden daha affedici olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Gümüş (2005) kadınların affedilmesi gereken olaya verdikleri önemin erkeklere göre daha fazla olduğunu açıklamıştır. Temel (2013) ise yaptığı çalışma ile bu sonuçların dışında bir sonuca ulaşmış olup erkeklerin kadınlara göre daha affedici olduğunu ve daha kolay affettiğini saptamıştır. Ermumcu (2014) ise çalışmasında erkeklerin kadınlara göre daha affedici bir tutum sergilediğini savunmuştur. Literatüre genel olarak baktığımız zaman araştırma sonuçlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Araştırma sonuçlarının farklılık göstermesinin bir nedeni kültürel farklılıklar olabileceği düşünülmektedir. Kültürlerin kadınlara ve erkeklere farklı roller atfetmesinden kaynaklı cinsiyete göre affetme durumlarının farklılık gösterdiği düşünülebilir. Bu çalışmada farklı kültürlerden çiftlerle çalışılmadığı için cinsiyete göre affetme durumlarının farklılık göstermediği söylenebilir.

5.2. Evlilik Süresi Açısından Evlilik Doyumu, Affetme ve Evlilik Çatışmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Evlilik üzerine yapılan çalışmalarda evlilik süresi incelenen bir değişkendir. Bu çalışmada evlilik süresinin evlilik doyumu, affetme ve evlilik çatışması arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş buna bağlı olarak evlilik süresi arttıkça çiftler arasında yaşanan evlilik doyumu azalmakta, evlilik süresi azaldıkça çiftler arasında yaşanan evlilik doyumu artmaktadır. Literatürde araştırmanın bulgularını destekleyen çalışmalar mevcuttur. Erden (2016) yaptığı çalışmada evlilik süresi artan çiftlerin evlilik doyumunun düştüğünü belirtmiştir. Fidanoğlu (2007) evli çiftler ile yaptığı çalışmada benzer sonuca ulaşmış, evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında anlamlı ilişki bulmuş ve evlilik süresinin artması ile eşler arasında doyumun azaldığı açıklamıştır. Literatürde evlilik süresine göre evlilik doyumunun farklılaşmadığını ve evlilik süresinin evlilik doyumunu yordamadığını açıklayan çalışmalara da rastlanmıştır (Çağ ve Yıldırım, 2013; Jones, Zabriskie ve Hill, 1995; Sternberg ve Hojjat, 1997). Fıfıloğlu (1992) yaptığı çalışmada 5 yıldan az ve 20 yıldan fazla süredir evli olan çiftlerin evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığını sonucuna ulaşmıştır. Erdem Özkan (2019) ise çalışmada evlilik süresine göre evlilik doyumunda anlamlı bir farklılaşma olmadığı

sonucuna ulaşmasına rağmen yeni evli çiftlerin (0-5 yıl) daha uzun süredir evli olan çiftlere göre evlilik doyumunun yüksek olduğunu açıklamıştır. Literatürde evlilik süresinin artması ile evlilik doyumunun artması arasında pozitif yönde ilişki olduğunu açıklayan çalışmalar da bulunmaktadır. Espinoza (2003) çalışmasında evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu açıklamıştır. Sancaktar (2016) yaptığı çalışmada daha uzun süredir evli olan çiftlerin evlilik doyumunun daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmış ve 5 yıldan uzun süredir evli olan bireylerin 5 yıldan daha kısa süredir evli olan bireylere göre daha yüksek evlilik doyumuna sahip olduğunu açıklamıştır. Ünlü (2007) ise yaptığı çalışmasında ise 20 yıl ve üstü evli olan çiftlerin evlilik doyumunun 8-13 yıldır evli olan çiftlere göre daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bir başka çalışmada ise 7-12 yıldır evli olan çiftlerin 19 yıl ve üzeri evli olan çiftlere göre daha yüksek evlilik doyumuna sahip oldukları açıklanmıştır (Çakır, 2008). Yapılan araştırmalarda farklı sonuçların olması evlilik doyumu ve evlilik süresinin farklı değişkenler etkilenmesi ve değişkenler açısından evli çiftlerin farklı özelliklere, evlilik durumlarına sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Johnson ve Anderson (2013)'ün yeni evli bireylerde birlikte geçirilen zamanın evlilik güveni ve dolayısıyla evlilik doyumuyla ilişkili olduğuna dair bulgusu bu düşüncüyü desteklemektedir. Luckey (1966) yaptığı araştırmasında evlilik süresi ile evlilik doyumu arasında negatif yönlü bir ilişki bulmuş ve uzun süredir evli olan bireylerin eşlerinde daha az olumlu özellik gördükleri için evlilik süresi ilerledikçe evlilik doyumunun düştüğünü açıklamıştır. Erdem Özkan (2019) ise çalışmasında yeni evlenen ve kısa süredir evli çiftlerin evlilik doyumunun uzun süredir evli olan çiftlerden yoksak olmasını evli bireylerin birbirleri ile daha çok zaman geçirmesi ve çocuklarının olmama ile açıklamıştır. Aynı zamanda evliliğin ilk beş yılından sonra çiftlerin çocuk sahibi olması ve o yılların çocuk büyütme dönemine denk gelmesiyle evlilik doyumunda düşüş yaşandığı çocukların büyümesiyle beraber evlilik doyumunun tekrar artmaya başladığı ifade etmiştir.

Yapılan araştırmada evlilik süresi ile affetme arasındaki ilişkiye de bakılmıştır. Araştırmanın sonucunda evlilik süresi ile affetme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna bağlı olarak evlilik süresi arttıkça çiftler arasında yaşanan affetme durumları azalmaktadır. Literatürde araştırmanın doğrudan bulgularını destekleyen çalışmalara ulaşılmamasına rağmen Can Ceylan'ın (2019) evlilik süresi ile affetmenin alt boyutları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında bu araştırmanın bulgularını destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre evlilik süresi ile kendini affetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, evlilik süresi arttıkça başkalarını ve durumu affetmenin azaldığı bulunmuştur. Literatür araştırmasında karşılaşılan çalışmaların çoğunda ise evlilik süresi ile

affetme arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığıdır (Ermumcu, 2014; Ezerçe, 2016; Gündüz ve Çelik, 2018; Kuşçu, 2019). Kızıldağ (2015) araştırmasında evliliğin ilk dönemlerinde yaşanan olumsuz durumların daha az olması, çiftlerin yaşanan durumlar karşısında birbirlerine daha anlayışlı yaklaşması, ilişkilerinde yaşadıkları problemleri çözebileceklerine inançlarının daha yüksek olması ve evlilik durumlarına yönelik umut düzeylerinin fazla olması ve buna bağlı olarak eş tükenmişliğinin düşük olmasından kaynaklı evliliğin ilk yıllarında affetme durumunun daha yüksek olabileceğini açıklamıştır. Evlilik süresi arttıkça ise çiftlerin birbirlerine karşı anlayışlarının azaldığı, ilişkilerinde yaşadıkları problemlere karşı daha az çözüm üretmeye çalıştıkları ve evliliklerine yönelik inançlarının azalması ve bu durumlardan kaynaklı olarak eş tükenmişliğinin artması sebebi ile evliliğin ilerleyen yıllarında affetme durumlarının azaldığı düşünülebilir.

Araştırmada evlilik süresi ile evlilikte çatışma sıklığı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Literatürde ise evlilik süresi ile evlilikte çatışma ve çatışma çözüm stillerinin incelendiği çalışmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Okurcan (2018), çalışmasında evli çiftlerin çatışma çözüm stilleri, olumsuz çatışma çözüm stilleri, boyun eğme ve geri çekilme puanları ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bulmuştur. Eriki (2017) ise yine araştırmasında benzer bir sonuca ulaşmış olup evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ile evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını açıklamıştır. Literatürde evlilik süresi ile evlilikte çatışma durumları arasında farklı sonuca ulaşan çalışmalara rastlanmamıştır. Bu sonuçların ise araştırmanın bulgularını destekler nitelikte olduğu söylenebilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve sonuçlarına yönelik önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Evlilik Doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman; evlilik doyumu ile affetme arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki, evlilik doyumu ile evlilikte çatışma sıklığı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki, affetme ile evlilikte çatışma sıklığı arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hem affetme hem de çatışma değişkenleri ise evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir yordayıcıdır. Bu sonuçlara bağlı olarak çiftler arasında çatışma durumu arttıkça evlilik doyumu ve affetme durumu azalmaktadır. Affetme durumu arttıkça ise çiftler arasında yaşanan evlilik doyumu da artmaktadır.

Evlilik süresi, evlilik doyumu, affetme ve evlilikte çatışma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman; evlilik süresi ile evlilik doyumu ve affetme arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evlilik süresi ile evlilikte çatışma sıklığı arasında ise anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna bağlı olarak evlilik süresi arttıkça çiftler arasında yaşanan evlilik doyumu ve affetme durumları azalmaktadır.

Cinsiyete göre evlilik doyumu, affetme ve evlilik çatışma sıklığı arasındaki ilişkiye bakıldığı zaman; evlilik doyumu ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ve erkeklerin evlilik doyumlarının, kadınlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde evlilikte çatışma sıklığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu ve erkeklerin evlilikte çatışma sıklığının, kadınlara göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Affetme ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Erkeklerin affedicilik düzeyleri ile kadınların affedicilik düzeyleri birbirine yakındır. Bu veriler kapsamında cinsiyetin eşler arasındaki affedicilik durumları üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu araştırma evli kişiler ile gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler evli kişilerden bireysel toplanmış ve bu şekilde analiz edilmiştir. Yapılacak bir başka çalışmada verilerin evli çiftlerden toplanarak, diyadik (dyadic) bir çalışma yürütülmesi evlilik ilişkisi içerisinde çiftlerin hem

kendileri ile ilgili bilgileri analiz etmemizi hem de eşleriyle ilgili bilgileri analiz ederek daha detaylı bir sonuca ulaşmamızı sağlayabilir.

Bu çalışmanın örneklemini en az bir yıldır evli olan çiftler oluşturmuştur. Diğer ilişki türlerinden (flört, sevgili, nişanlı vb.) çalışma için veri toplanmamıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda farklı ilişki içerisinde olan kişilerle ya da çiftlerle affetme, doyum ve çatışma konuları çalışılarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında affetme, çatışma ve doyum kavramları arasında ilişkilere bakılmıştır. Bu kavramların cinsiyet ve evlilik süresi ile ilişkisi de alt amaçlar kapsamında ele alınmıştır. Sonraki çalışmalarda affetme, çatışma ve doyum kavramlarının sosyo-ekonomik düzey, çocuk durumu, çocuk sayısı, evlenme şekilleri (görücü usulü, anlaşarak vb.) gibi değişkenlerle ilişkisine bakılabilir.

Çalışma kapsamında evli kişilerden toplanan verilerde kültürel farklılıklar üzerinde durulmamıştır. Daha sonra yapılacak çalışmalarda farklı gelenek-görenek, inanış vb. gibi durumları kapsayan etnik topluluklar üzerinde çalışma yapılması affetme, evlilik doyumu, çatışma durumlarının kültürel anlamda değerlendirilmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda bu çalışmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan evli bireylerden oluşturmuştur. Yapılacak diğer çalışmalarda Türkiye’de farklı yaşayış ve gelenek-görenek anlayışına sahip şehirlerden ve topluluklardan oluşan örneklerle çalışmak kültürel anlamda karşılaştırmalı sonuçlara ulaşmamızı sağlayacaktır.

Boşanma oranlarının arttığına dikkat çekildiği zaman evlilik üzerinde önleyici çalışmaların yapılması gerektiği görülmektedir. Eşlerin bireysel ve çift olarak desteklenmesi gerekmektedir. Yapılacak olan önleyici faaliyetlerin kapsamı oluştururken çatışma ve affetme konusu üzerinde durulması araştırma sonuçlarına göre de gereklidir. Affetmenin pozitif/olumlu yönde evlilikleri etkilediği çatışmanın ise negatif/olumsuz yönde etkilediği dikkate alınırsa önleyici çalışmalarda affetme durumunu arttırıcı ve çatışma sürecini azaltıcı etkisi kullanarak çiftlerle çalışma yürütmenin evlilik doyumunu arttırıcı olacağı ve bu durumun evlilikler üzerinde koruyucu bir rol üstleneceği düşünülmektedir.

Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Evlilik ve Aile Danışmanlığı alanlarında lisans, yüksek lisans, doktora gibi eğitim düzeylerinde ders verilen bölümlerin literatüründe affetme odaklı çalışılabilecek modellere ve yaklaşımlara daha geniş yer verilmesi ve bu konuda literatürü zenginleştirecek çalışmaların arttırılması gerekmektedir.

Psikoloji, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Evlilik ve Aile Danışmanlığı ile ilgili bölümler ve meslek grupları aile ve çiftler ile ilgili çalışmalar yaparken affetme ve çatışma konularına yer vererek çalışmalarda iyileştirici bir süreç izleyebilirler. Aile danışmanlığına başvuran aile ve çiftlerle danışma kapsamında affetme ve çatışma durumuna ait dinamiklerin ise ele alınmasının yine danışma sürecinde iyileştirici bir rolünün olacağını düşündürmektedir.

Toplumsal sürece baktığımız zaman çeşitli kurum ve kuruluşların aile ve evlilik üzerinde çeşitli önleyici ve iyileştirici çalışmalar yaptığı görülmektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, belediyeler, çeşitli sivil toplum kuruluşlarının yaptıkları çalışmalar ve projelerde affetme ve çatışma konusuna yer vermesi ve bu konuları temele alan çalışmalarını desteklemesinin de sürece önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Farklı kurum ve kuruluşlar işbirliği yaparak, boşanmak için ilgili mahkemelere başvuran çiftlere yönelik ortak çalışmalar ve projeler yapabilir. Psikologların, psikolojik danışmanların, aile danışmanlarının, sosyal çalışmacıların, avukatların ve çalışmaya bağlı olarak çeşitli meslek gruplarının yer aldığı çalışma modeli ile ailelere ve çiftlere evlilik kurumunu koruyucu ve destekleyici hizmetler sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Acitelli, L. K., Douvan, E. and Veroff, J. (1993). *Perceptions of conflict in the first year of marriage: How important are similarity and understanding*. Journal of Social and Personal Relationships, 10(1), 5-19.
- Acitelli, L.K. and Antonucci, T.C. (1994). *Gender differences in the link between marital support and satisfaction in older couples*. Journal of Personality and Social Psychology, 67(4), 688-698.
- Akar, H. (2005). *Psikiyatrik yardım talebi olanlar ile yardım talebi olmayan ve boşanma aşamasında olan çiftlerde; çift uyumu ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- Alpay, A. (2009). *Yakın ilişkilerde bağışlama: bağışlamanın; bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenleri yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Argyle, M. and Furnham, A. (1983). *Sources of satisfaction and conflict in long-term relationships*. Journal of Marriage and the Family, 481-493.
- Ayan, D., Beder-Şen, R., Ünal, G. ve Yurtkuran, S. (2001). *Ankara'da akraba evliliği*. Aile ve Toplum Dergisi, 4(1), 7-26.
- Aydın, F. T. (2017). *Pozitif bir karakter gücü olarak affedicilik*. The Journal of Happiness and Well-Being, 5(1), 1-22.
- Ayten, A. (2009). *Affedicilik ve Din: Affetme eğilimi ve dindarlıkla ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma*. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, (37), 111-128.
- Banmen, J. and Vogel, N. A. (1985). *The relationship between marital quality and interpersonal sexual communication*. Family Therapy, 12(1), 45.

- Basım, H. N., Çetin, F. ve Tabak, A. (2009). *Beş faktör kişilik özelliklerinin kişilerarası çatışma çözme yaklaşımlarıyla ilişkisi*. Türk Psikoloji Dergisi, 24(63).
- Bedir, İ. (2018). *Evli bireylerde evlilik doyumunu yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Bugay, A. ve Demir, A. (2012). *Affetme artırılabilir mi. Affetmeyi geliştirme grubu*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(37), 96-106.
- Buluş, M. ve Bağcı, B. (2016). *Evlilik doyumu: Aile yılmazlığı ve etkili iletişim becerilerinin rolü*. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(40).
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can Ceylan, H. (2019). *Evli Bireylerin Bağlanma Stilleri Ve Psikolojik İhtiyaçları İle Affetme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Cunningham, B. B. (1985). *The will to forgive: A pastoral theological view of forgiving*. Journal of Pastoral Care, 39, 141–149.
- Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Curun, F. ve Çapkın, M. (2014). *Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından yordanması*. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 34(1), 1-22.
- Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik uyumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). *Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4(39), 13-23.
- Çakır, S. (2008). *Evlü bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çalışkan, M. (2017). *Aile işlevselliğinin evlilik doyumuyla incelenmesi*. Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, (39), 59-74.
- Çelik, M. ve Tümkiye, S. (2012). *Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi*. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 223-238.
- Çelik, M. ve İnanç, B. Y. (2009). *Evlilik doyum ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18(2), 247-269.
- Çıtışlı Turgut, M. K. (2018). *Evlilik çatışması ve evlilik doyumunu arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü*. Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Çiçek, Z. (2014). *Boşanmanın sosyolojik analizi: Denizli kenti örneği*. Doktora tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Daniluk, J. C. (1999). *When biology isn't destiny: Implications for the sexuality of women without children*. Canadian Journal of Counselling and Psychotherapy/Revue canadienne de counseling et de psychothérapie, 33(2).
- Demirci, E. (2004). *Evlilikte bağlanma ve çatışmayı yönetmede bağlanma stillerinin etkisi*. Yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- Denham, K. A., Neal, K., Wilson, B. J., Pickering, S. and Boyatzis, C. J. (2005). *Emotional Development and Forgiveness in Children: Emerging Evidence*. Everett L. Worthington, Jr. (Ed.), In Handbook of Forgiveness, Newyork: Routledge, 127-142.
- Eker, E. (2019). *Romantik çiftlerde özne partner affediciliğinin ilişki istikrarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.
- Enright, R. D. (1996). *Counseling within the forgiveness triad: On forgiving, receiving forgiveness, and self- forgiveness*. Counseling and values, 40(2), 107-126.
- Enright, R. D. and Coyle, C. T. (1998). *Researching the process model of forgiveness within psychological interventions*. In E. L. Worthington Jr (Ed.), Dimensions of forgiveness: Psychological research and theological perspectives (pp. 139–161). PA: Templeton Press
- Enright, R. D., Freedman, S., and Rique, J. (1998). *The psychology of interpersonal forgiveness*. Exploring forgiveness, 46-62.
- Erdem Özkan, G. (2019). *Evli bireylerin çatışma çözüm stillerine göre evlilik doyumunun incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Erden, A. D. (2016). *Kendini izleme tarzı, yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve algılanan eş davranışlarının evlilik doyumu üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Eriki, Z. B. (2017). *Alkol kullanımının evlilikte çatışma, çatışma çözüm stilleri ve uyum üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Erkuş, A. (2013). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci [Scientific research process for the behavior sciences]*. Ankara, Turkey: Seçkin Yayın Evi: (Gözden Geçirilmiş 4. Baskı).

- Ermumcu, E. (2014). *Evli çiftlerde bağışlama sürecinin bağlanma, stresle başa çıkma, empati ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Espinoza, C. R. (2003). *Marital satisfaction in midlife*. Master of thesis, California State University, Fullerton.
- Ezerçe, E. (2016). *Eşlerin suçu affetmesi ile yaşam doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.
- Fenell, D. L. (1993). *Characteristics of long-time first marriages*. Journal of Mental Health Counseling, 15(4), 446-460.
- Fışiloğlu, H. (1992). *Lisans üstü öğrencilerinin evlilik uyumu*. Psikoloji Dergisi, 7, (28). 16-23.
- Fışiloğlu, H. (2001). *Aile ve Evlilik Terapisi Kurs Notları*.
- Fidanoğlu, O. (2007). *Evlilik uyumu ile eşlerin somatizasyon düzeyleri arasındaki ilişki ve diğer sosyodemografik değişkenler açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Filsinger, E. E. (1980). *Social competence and marital adjustment*. Home Economics Research Journal, 9(2), 158-162.
- Fincham, F. D., Paleari, F. G. and Regalia, C. (2002). *Forgiveness in marriage: The role of relationship quality, attributions and empathy*. Personal Relationships, 9, 27-37.
- Fisiloglu, H. and Lorenzetti, A. F. (1994). *The relation of family cohesion to marital adjustment*. Contemporary Family Therapy, 16(6), 539-552.
- Fox, G. L. (1975). *Love match and arranged marriage in a modernizing nation: Mate selection in Ankara, Turkey*. Journal of Marriage and the Family, 180-193.

- Grych, J. H. and Fincham, F. D. (1990). *Marital conflict and children's adjustment: a cognitive-contextual framework*. Psychological bulletin, 108(2), 267.
- Gümüş, G. I. (2015). *Evli bireylerde bağışlama, tekrarlayıcı düşünme düzeyi ile ruh sağlığı ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gündüz, B. ve Çelik, Ö. (2018). *Aldatma sonrası evliliğini sürdüren kişilerde evlilik doyumu ve affetme*. Journal of Human Sciences, 15(4), 1893-1913.
- Gündüz, Ö. (2014). *Üniversite öğrencilerinde affetmeyi yordayan değişkenlerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güngör Houser, A. (2009). *Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi*. Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güren, A. S. (2017). *Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.

- Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Hatipoğlu, Z. (1993). *The role of certain demographic variables and marital conflict in marital satisfaction of husbands and wives*. Middle East Technical University, Ankara.
- Hawkins, J. L. (1980). *Spouse differences in communication style: Preference, perception, behavior*. Journal of Marriage and the Family, 42(3), 585-93.
- Heyman, R. E., Sayers, S. L. and Bellack, A. S. (1994). *Global marital satisfaction versus marital adjustment: An empirical comparison of three measures*. Journal of Family Psychology, 8(4), 432.
- Horsbrugh, H. J. N. (1974). *Forgiveness*. Canadian Journal of Philosophy, 4(2), 269-282.
- Hortaçsu, N. (1999). *The first year of family- and couple- initiated marriages of a Turkish sample: A longitudinal investigation*. International Journal of Psychology, 34(1), 29-41.
- Hovardaoğlu, S. (1996). *Sosyal mübadele: Evlilikle ilgili değerlendirmelere etkisi*. Türk Psikoloji Dergisi, 11(36), 12-24.
- Johnson, M. D. and Anderson, J. R. (2013). *The longitudinal association of marital confidence, time spent together, and marital satisfaction*. Family Process, 52(2), 244–256.
- Jones, H. A., Zabriskie, R. B. and Hill, B. (1995). *The contribution of couple leisure involvement, leisure time, and leisure satisfaction to marital satisfaction*. Marriage and Family Review, 40(1), 69-89.
- Kabasakal, Z. ve Soylu, Y. (2016). *Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi*. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 205- 214.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.

- Karaoğlu, B. M. (2019). *Evli bireylerde benlik saygısının çift uyumu ve cinsel doyum üzerindeki etkisi*. Yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşe.
- Kasapoğlu, F., Kutlu, M., and Durmuş, E. (2017). *Evli bireylerde kişilerarası ilişki tarzı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki: Evlilikte özyeterlik algısının aracı rolü*. Nesne Psikoloji Dergisi (NPD), 5(11).
- Kaya, N. (2017). *Kırsal ve kentsel alanda yaşayan evli kadınların evlilik uyumu, evlilik doyumu ve ilişkilerde mutluluk düzeylerinin karşılaştırılması ve incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Kelley, H. H., Berscheid, E., Christensen, A., Harvey, J. H., Huston, T. L., Levinger, G., McClintock, E., Peplau, L. A. and Peterson, D. R. (1983). Close relationships (pp. 360-396). New York: Freeman.
- Kelley, J. (1978). *Sexual permissiveness: Evidence for a theory*. Journal of Marriage and the Family, 455-468.
- Kepenekçi, Y. ve Nayir, K. F. (2015). *Örgütsel affedicilik ölçeğinin geliştirilmesi ve öğretmenlerin örgütsel affediciliğe ilişkin görüşleri*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(3).
- Kılıçaslan, S. (2014). *Örgütsel çatışma yönetiminde duygusal zekanın etkisini incelemeye yönelik kuramsal bir araştırma*. Electronic Journal of Vocational Colleges, 4(3), 264-274.
- Kızıldağ, Ö. ve Şendil, G. (2006). *Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkilerin bilişsel bağlamsal çerçeveden incelenmesi*. Psikoloji Çalışmaları, 26, 1-20.
- Kızıldağ, S. (2015). *Eş tükenmişliği: Bir model testi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Komarovsky, M. (1962). *Blue-collar marriage*. New York: Random House.

Kozan, H. İ. Ö., Kesici, Ş. ve Baloğlu, M. (2017). *Affedicilik ve duyguları yönetme becerisi arasındaki çoklu ilişkinin incelenmesi*. Değerler Eğitimi Dergisi, 15(34), 193-215.

Köklü, N. (2002). *Açıklamalı İstatistik Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Nobel yayın.

Kuşçu, B. (2019). *Bireylerin evlilik uyumlarının psikolojik esneklik, affetme ve benlik kurgusu açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Lee, S. Y., Kesebir, S. and Pillutla, M. M. (2016). *Gender differences in response to competition with same-gender coworkers: A relational perspective*. Journal of Personality and Social Psychology, 110(6), 869.

Luckey, E. B. (1966). *Number of years married as related to personality perception and marital satisfaction*. Journal of Marriage and the Family, 28(1), 44-48.

McCullough M.E and Worthington E. L. Jr. (1994). Models of interpersonal forgiveness and their applications to counseling: Review and critique. Counseling and Values. 39 (1), 2-14.

McCullough, M. E., Pargament, K. I. and Thoresen, C. E. (Eds.). (2000). *Forgiveness: Theory, research, and practice*. Guilford Press.

Meydancı, R. (2017). *Sahte benlik algısının evlilikte suçu affetme üzerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Miller, A. J., Worthington, E. L. Jr. and McDaniel, M. A. (2008). *Gender and forgiveness: A meta-analytic review and research agenda*. Journal of Social and Clinical Psychology, 27 (8), 843-876.

Murphy, C. M. and O'Leary, K. D. (1989). *Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage*. Journal of consulting and clinical psychology, 57(5), 579.

Nazlı, S. (2000). *Aile Danışması*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Nazlı, B. (2019). *Konya ilinde yaşayan evli öğretmenlerin duygusal zekâ ve bağlanma stillerinin evlilik doyumuna etkisi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

North, J. (1987). *Wrongdoing and forgiveness*. *Philosophy*, 62(242), 499-508.

Oggins, J., Veroff, J. and Leber, D. (1993). *Perceptions of marital interaction among Black and White newlyweds*. *Journal of personality and Social Psychology*, 65(3), 494.

Okurcan, M. (2018). *Evlilikte çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyum ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Öner, D. Ş. (2013). *Evli bireylerin evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Özbay, Y. ve Gülgün, S. (2018). *Öznel eş affediciliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Gürçay, G. (Ed.). 1. Anadolu Uluslararası Multidisipliner Çalışmalar Kongresi bildiriler kitabı içinde (ss.1897-1907). Diyarbakır.

Özbay, Y., Aydoğan, D., Tomar, İ. H., Akçabozan, B. ve Eker, E. (2018). *Temel psikolojik ihtiyaçlara dayalı evlilik uyum ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları*. 20.Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 25-27 Ekim 2018, Samsun.

Özgün, S. (2010). *The predictors of the traumatic effect of extramarital infidelity on married women: Coping strategies, resources, and forgiveness*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Özgül, İ. E. (2014). *Evlilik ve Aile Terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

- Polat, D. (2012). *Boşanma aşamasındaki bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma iletişim tarzları ve sosyal destek sistemlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Rubin, L. (1976). *Worlds of pain*. New York: Basic Books.
- Sancaktar, N. (2016). *Yeni evlenen ve uzun süredir evli olan çiftlerin evlilikte problem çözme becerisi düzeylerinin öznel iyi oluş ve evlilik doyumu düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıçam, H. ve Biçer, B. (2015). *Affedicilik üzerinde ahlaki değer ve öz-anlayışın açıklayıcı rolü*. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35(1), 109-122.
- Seyfi, S. (2017). *Evli bireylerin aldatma eğilimleri ve affetme düzeylerinin bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Simpson, J. A., Rholes, W. S., Campbell, L., Tran, S. and Wilson, C. L. (2003). *Adult attachment, the transition to parenthood, and depressive symptoms*. Journal of personality and social psychology, 84(6), 1172.
- Sivri, F. Z. (2019). *Yetişkinlerde; Affedicilik, iyimserlik ve öznel zindelik düzeyleri arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Spanier, G. B. and Lewis, R. A. (1980). *Marital quality: A review of the seventies*. Journal of Marriage and the Family.
- Sternberg, R. J. and Hojjat, M. (1997). *Satisfaction In Close Relationships*. New York: Guilford Press.

- Şahin, Y. (2013). *Çatışma kuramları ve kimlik temelli çatışmalar: Teorik bir giriş*. Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi, 1(1).
- Şendil, G. (1992). *Mastektomi geçirmiş kadınların evlilik ilişkisinin incelenmesi*. Psikoloji Çalışmaları, 20, 151-158.
- Şendil, G.ve Kızıldağ, Ö. (2003). *Çocuk ve ergenlerde ebeveyn evlilik çatışması algısı*. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 10(2), 58-66.
- Şengül Öner, D. (2013). *Evli bireylerin evlilik çatışması, çatışma çözüm stilleri ve evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Temel, E. D. (2013). *Mediating role of marital satisfaction in the types of infidelity-forgiveness, trait positive affect-forgiveness and coping-forgiveness relationships in married men and women*. Yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Temelli, E. (2018). *Bireylerin değer yargılarına bağlı olarak romantik ilişki memnuniyetlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Tezcan, M. (2000). *Türk Ailesi Antropolojisi*. İmge Kitapevi, Ankara.
- Tezer, E. (1994). *Evli eşler arasındaki çatışmalar ile çeşitli demografik değişkenlerin evlilik doyumuna etkisi: kadın eşin bir işte çalıştığı ve çalışmadığı eşler üzerinde bir araştırma*. 3P-Psikiyatri Psikoloji Psikofarmokoloji Dergisi, 2(3), 209-216.
- Tezer, E. (1996). *Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2 (7), 1-7.
- Tezer, E. (2016). *Evlilik ve iş doyumu ilişkisi: ikili çatışmalar ve bazı demografik değişkenlerin rolü*. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 2(5).

- Thibaut, J. and Kelley, H. (1959). *The social psychology of groups*Wiley. New York.
- Topbaşoğlu, T. (2016). *Yaşam doyumunun yordayıcısı olarak öfke ve affetme: affetmenin düzenleyici rolü*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Toussaint L. and Webb J. R. (2010). *Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness*. The Journal of Social Psychology. 145 (6), 673-685.
- Toussaint, L. L., Worthington, E. L. J. and Williams, D. R. (2015). *Forgiveness and health*. Springer Netherlands.
- TÜİK (2015). *Evlenme ve Boşanma İstatistikleri 2015*, Haber Bülteni, Sayı: 21516.
- Tümer, A. B. (1998). *Evli çiftlerde gözlenebilen çatışma odakları ve iletişim sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma örüntüleri, eşe yönelik kişilerarası şemalar ve evlilik sorunlarıyla başa çıkabilme düzeylerinin arasındaki ilişkiler*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Uzun, B., Ferrari, J. R. and LeBlanc, S. (2018). *Put Aside Procrastination: Positive Emotional Outcomes from Self-Forgiveness for Delays*. North American Journal of Psychology, 20(1).
- Üncü, S. (2007). *Duygusal zeka ve evlilik doyumunu ilişkisi*. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Worthington, E. L. (1998). *An empathy-humility-commitment model of forgiveness applied within family dyads*. Journal of Family Therapy, 20, 59-76.
- Yalçın, H. (2014). *Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki*. Eğitim ve Öğretim Araştırma Dergisi, 3 (1), 250-261.

- Yaman Akpınar, T. (2019). *Bağlanma stilleri ve affetme düzeyinin evlilik uyumuna etkisi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yeşilyaprak, B. (1988). *Lise öğrencilerinin içsel ya da dışsal denetimli oluşlarını etkileyen etmenler*. Yayımlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (1990). *Denetim odağının belirleyicileri ve değişimine ilişkin araştırmalar: Bir eleştirel değerlendirme*. Psikoloji Dergisi, 7 (25), 41-52.
- Yıldırım, Ğ. (1993). *Evli bireylerin uyum düzeyleri*. Psikiyatri, Psikoloji ve Psikofarmakoloji Dergisi, 1, 249-257.
- Yıldız, Ö. (2017). *Üniversite mezunu evli bireylerin evlilik doyumları ve cinsellik olgusuna bakışları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2001). *Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi*. Türk Psikoloji Dergisi, 16 (47), 1-20

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

<p style="text-align: center;">Kişisel Bilgi Formu</p> <p>Değerli katılımcı, aşağıda demografik sorular bulunmaktadır. Her soruyu dikkatle okuyunuz ve size uyan seçeneğe çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.</p> <p><u>Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.</u></p>
---

1. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın ( ) Erkek ( )

2. Kaç yaşındasınız?

18-25 ( ) 26-35 ( ) 36-45 ( ) 46-55 ( ) 56 ve üzeri ( )

3. Eğitim durumunuz nedir?

İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )
Yüksek Okul ( ) Üniversite ( ) Yüksek Lisans/Doktora ( )

4. Kaç yıldır evlisiniz? (Lütfen aşağıdaki boşluğa cevabınızı yazınız.)

(.....)

5. Kaç çocuğunuz var?

Çocuğum yok ( ) 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ( ) 5 ve üzeri ( )

6. Ailenizin aylık geliri ne kadar?

1.999 TL ve altı ( ) 2.000 TL - 3.999 TL ( ) 4.000 TL – 5.999 TL ( ) 6.000 TL ve üstü ( )

Ek 2. Özel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği

Özel Eş/Partner Affediciliği Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıda evliliğinizde yaşadığınız durumları yansıtan cümleler yer almaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Evliliğinizi düşündüğünüzde bu durumların ne kadar gerçekleştiğini hissediyorsanız, düşünüyorsanız ona uygun çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

1. Kendisini üzecek kadar yanlış davranışlarda bulunduğumda eşim benimle konuşmaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

2. Aşırı tepki verir düşüncesiyle bazı şeyleri eşimden gizlerim.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

3. Eşime karşı yaptığım yanlışlardan dolayı bana tavır almaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

4. Eşim bana ne kadar kızgın olsa da iyi hissetmem için elinden geleni yapar.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

5. Eşim bana ne kadar sinirlenmiş olsa da beni anlamaya çalışır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

6. Eşime karşı aynı yanlış tekrar tekrar yapsam da bana anlayışlı davranır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

7. Eşim yaşadığımız olumsuz durumlar karşısında zamanla bana daha anlayışlı davranır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

8. Eşime karşı yanlış davranışlarda bulunsam da bana karşı iyi niyetli bir yaklaşım sergiler.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

9. Kendisini üzecek yanlış davranışlarda bulunsam da eşim beni dinler.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

10. Onu üzecek yanlış davranışlarda bulunsam da eşim bana saygılı bir tutum sergiler.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

11. Eşim bazı davranışlarımdan kırılrsa da kısa bir süre sonra her zamanki gibi davranmaya devam eder.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

12. Eşimi üzecek davranışlarda bulunmuş olsam bile beni sevdiğini hissettirir.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

13. Eşime karşı yanlış davranışlarda bulunsam da bana güvendiğini bilirim.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

14. Eşim ona karşı yanlış davranışlarda bulunsam da beni incitecek şekilde davranmaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

15. Eşime karşı yanlış davranışlarda bulunsam bile yaşadığımız olumsuzlukları başkalarıyla paylaşmaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

16. Onu kıracak davranışlarda bulunduğumda eşim bana tavır alır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

17. Eşime karşı yanlış davranışlarda bulunduğumda sürekli hatamı yüzüme vurur.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

18. Eşimi kıracak davranışlarda bulunduğumda bana kin besler.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )

Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

19. Eşime yanlış davranışlarda bulunsam da zamanla beni affedeceğini bilirim.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

20. Eşime yanlış davranışlarda bulunsam da hatanın sadece bende olduğunu düşünmez.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

21. Eşimi yaptığım davranışlarla kırmış olsam da beni suçlayıcı davranışlarda bulunmaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

22. Eşime yanlış davranışlarda bulunduğum zaman bile benimle sağlıklı iletişim kurmaya özen gösterir.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

23. Eşimi üzecek davranışlarda bulunsam da bana fedakâr davranır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

24. Eşim benimle ilgili sürekli şikayet edecek bir şeyler bulur.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

25. Ne kadar iyi olsam da eşime bazı eksiklerimi unutturamam.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

Ek 3. Evlilik Yaşamı Ölçeği

Evlilik Yaşamı Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıda evlilik yaşamınıza ilişkin cümleler bulunmaktadır. Bu cümlelerden her birinin altında da "Kesinlikle Katılmıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Katılıyorum" ve "Kesinlikle Katılıyorum" seçenekleri yer almaktadır. Her cümleyi dikkatle okuyunuz ve sizin evlilik yaşamınıza uyan seçeneğe çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

1. Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

2. Evliliğimizdeki engellerin aşılamaz olduğunu düşünüyorum.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

3. Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.

Kesinlikle Katılmıyorum ( )   Katılmıyorum ( )   Kararsızım ( )
Katılıyorum ( )   Kesinlikle Katılıyorum ( )

5. Evliliğimiz zaman zaman bana bir yük gibi geliyor.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

6. Huzurlu bir ev yaşamım var.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

8. Bizim ilişkimiz ideal bir karı-koca ilişkisidir.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

9. Eşim benim için aynı zamanda iyi bir arkadaşır.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

10. Baş başa kaldığımız zaman benim canım hiç sıkılmaz.

Kesinlikle Katılmıyorum ( ) Katılmıyorum ( ) Kararsızım ( )

Katılıyorum ( ) Kesinlikle Katılıyorum ( )

Ek 4. Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği

Evlilik Çatışma Alanları Belirleme Ölçeği

Değerli katılımcı, aşağıda evlilik yaşamınızda karşı karşıya kalabileceğiniz çatışma durumları yer almaktadır. Bu çatışma durumlarının yanında yer alan açıklamaları ve örnekleri okuyun. Her çatışma durumunun altında “Bana uygun değil”, “Hiç (Hiçbir zaman)”, “Son altı ayda birkaç kez”, “Ayda birkaç kez”, “Haftada birkaç kez”, “Her gün (Her zaman)” seçenekleri yer almaktadır.

Son 6 ay içerisinde eşinizle hangi çatışma durumunu yaşadıysanız, yaşanma sıklığını dikkate alarak size uygun olan seçeneğe çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

Eğer aşağıda belirtilen çatışma durumlarını yaşamıyorsanız veya belirtilen çatışma durumlarının size uygun olmadığını düşünüyorsanız “Bana uygun değil” seçeneğine çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

1. Çocuklar ile ilgili durumlar (Çocuk, sayısı, isim verme, bakımları, çocuklara karşı tutumlar, eğitimleri, karakter ve değer gelişimleri, gelecekleri ile ilgili kararlar konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

2. Evlilikte cinsel yaşam (Cinsel yaşam ile ilgili konular, isteklilik, tercihler, sıklık vs. konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

3. Yakın akrabalar ile ilişkiler (Anne ve babalar başta olmak üzere eşlerin yakın akrabalarıyla ilişkileri, ilişki sıklıkları, ilişki tarzları, bağlılıkları konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

4. Arkadaşlar ile ilişkiler (Eşlerin kendi arkadaşlarıyla zaman geçirme sıklıkları, günler (altın günü vb.) ilişki tarzları, bağlılıkları, karşı cinsle ilişkiler konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

5. Eğitim ve kendini geliştirme (Eş olarak kendinin ve eşinin eğitimine önem verme, kendini geliştirme çabası, deneyime açıklık konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

6. İletişim tarzı (Açık bir şekilde kendini ifade edebilme, karşılıklı-empati, anlaşıldığını hissetme konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

7. Stres/Zorluklarla başa çıkma (Önemli yaşam olayları, krizi ve stresi yönetme konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

8. Tatil ve boş zamanların değerlendirilmesi (Tatil ve boş zamanların nasıl değerlendirileceği, boş zaman tercihleri, tatil hakkındaki görüşleri/ alışkanlıkları konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

9. Ev işleri / sorumluluklar (Ev içi sorumluluklar, görevler, roller gibi konular konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

10. Gelecek planları ve önemli konularda karar verme (Gelecek ile ilgili beklentiler, hayal, plan, amaç, hedefleri konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

11. İş yaşamı ve çalışmak (Mesai için fazla zaman harcama, bir işte çalışmama, aşırı iş yoğunluğu, işin eve taşınması konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

12. Dünya görüşü/inançlar/kültür (Farklı dünya görüşü ve yaşam tarzı konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

13. Sosyal medya kullanımı (Cep telefonunda (oyun oynama vb.) ve sosyal medya hesaplarında (whatsapp, facebook, instagram vb.) çok yoğun zaman geçirme konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

14. Kişisel durumlar (Kişisel bakım, giyim tarzı, yemek tercihleri konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( )   Hiç/Hiçbir zaman ( )   Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( )   Haftada birkaç kez ( )   Her gün/Her zaman ( )

15. Maddi konular (Aile bütçesi, ortak harcamaları yönetememe, savurganlık, önceliklerin belirlenmesi ve temin edilmesi, cimrilik konusunda yaşanan anlaşmazlıklar)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

16. Kişilik özellikleri (Güç kullanma, erteleme davranışları, benmerkezcilik, tembellik vb. gibi özellikler)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )

17. Şiddet (Sözel, duygusal ve fiziksel şiddete maruz kalma, görmezden gelinme, ihtiyaçları önemsememe, sürekli eleştirilme, kıskanma)

Bana uygun değil ( ) Hiç/Hiçbir zaman ( ) Son altı ayda birkaç kez ( )

Ayda birkaç kez ( ) Haftada birkaç kez ( ) Her gün/Her zaman ( )